

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 16 stycznia 2017 r.

Poz. 577

UCHWAŁA NR XXVI/223/2016 RADY MIEJSKIEJ GMINY DOBRZYCA

z dnia 29 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2017 – 2020”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446, ze zm.), art. 87 ust. 1 oraz ust. 3-5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446, ze zm.) Rada Miejska Gminy Dobrzyca uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2017 – 2020” opracowany przez Burmistrza Gminy Dobrzyca, uzgodniony dnia 2 grudnia 2016 r. z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu - stanowiący załącznik do uchwały.

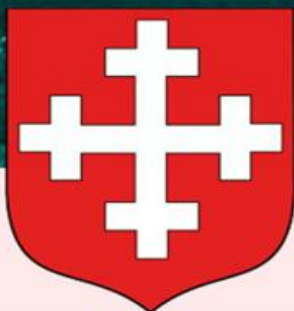
§ 2. Burmistrz Gminy Dobrzyca z realizacji Programu co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Dobrzyca.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej
(-) Witalis Półrolniczak

Załącznik
do Uchwały XXVI/223/2016
Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca
z dnia 29 grudnia 2016r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**

Załącznik do Uchwały Nr XXVI/223/2016
Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca
z dnia 29 grudnia 2016 r. ....

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**Spis treści:**

WSTĘP	4
PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	5
UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	6
UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	9
STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI	9
PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W DOKUMENTACH OPRACOWANYCH W SKALI WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO	10
Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego	10
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	12
Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego	13
Wojewódzki wykaz międzynarodowych szlaków pieszych w Wielkopolsce	14
Wojewódzki wykaz międzynarodowych szlaków rowerowych w Wielkopolsce	14
PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W DOKUMENTACH OPRACOWANYCH W SKALI POWIATU PLESZEWSKIEGO	15
UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY DOBRZYCA	15
PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W DOKUMENTACH OPRACOWANYCH W SKALI GMINY DOBRZYCA	16
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gminy Dobrzyca	16
Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego z terenu gminy Dobrzyca	21
Uwarunkowania ochrony przyrody i równowagi ekologicznej	24
Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	25

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW WRAZ Z ANALIZĄ STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY DOBRZYCA	25
Zarys historii obszaru gminy Dobrzyca	25
Krajobraz kulturowy	26
Zabytki nieruchome	27
Zabytki ruchome	34
Zabytki archeologiczne	35
Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	38
ZABYTKI OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY	39
Rejestr zabytków	39
Pomniki historii	42
Parki kulturowe	42
ZABYTKI W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH	42
ZABYTKI W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH	52
ZABYTKI STANOWIĄCE WŁASNOŚĆ GMINY	59
OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROZEŃ	59
ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	62
PRIORYTETY PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	62
ZADANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	64
INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	69
MONITORING DZIAŁANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	69
ŹRÓDŁA FINANSOWANI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	70

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**WSTĘP**

Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Dobrzyca na lata 2017-2020 jest trzecim z kolei tego typu dokumentem obowiązującym na terenie gminy Dobrzyca. Pierwszy program opieki nad zabytkami obowiązywał w latach 2009-2012, poprzedni realizowany był od 2013 do 2016 roku. W obecnie opracowywanym programie zaplanowanym na lata 2017-2020 - stanowiącym bezpośrednią kontynuację dwóch poprzednich tego typu opracowań - zawarte zostały wszystkie najistotniejsze informacje dotyczące stanu zachowanego na terenie gminy Dobrzyca dziedzictwa kulturowego. Podobnie jak w uprzednio obowiązujących programach opieki nad zabytkami niniejszy dokument projektuje szereg zadań planowanych do realizacji przez organy samorządowe gminy Dobrzyca zmierzających do wyeksponowania wszystkich obiektów i obszarów zabytkowych zlokalizowanych w obrębie ziemi dobrzyckiej oraz zapewnienia im najwyższej ochrony i opieki przez ustawicznie prowadzone działania podejmowane przez samorząd lokalny za pomocą wszelkich dostępnych narzędzi prawnych i organizacyjnych.

Wymiernym efektem ww. działań jest stale poprawiający się stan zachowania zabytków zlokalizowanych na terenie gminy. Najlepszym tego przykładem niech będzie kompleksowo przeprowadzony remont i adaptacja zabytkowego dworu w Sośnicy, który w wyniku starań podjętych przez władze samorządowe gminy odzyskał dawny blask dzięki przeprowadzonemu remontowi oraz uzyskał nową funkcję użytkową dostosowaną do potrzeb lokalnej społeczności i wymagań XXI wieku. Również inne obiekty z terenu gminy Dobrzyca niebędące własnością gminy w ciągu ostatnich lat poddawane były pracom mającym na celu poprawę ich stanu zachowania. Warto wspomnieć tu m.in. o wspartym ze środków budżetu gminy remoncie wieży i stolarki okiennej kościoła w Karminie oraz remoncie wieży barokowego kościoła w Lutyni.

Również istotnym - z punktu widzenia historycznego - wydarzeniem dla gminy Dobrzyca było odzyskanie po blisko 80 latach przez Dobrzycę statusu miasta, która w swojej zachowanej zabytkowej strukturze przestrzennej od wieków posiadała wszelkie przymioty ośrodka miejskiego. Tym samym w nadchodzących latach można będzie w bardziej świadomy sposób chronić zabytkową tkankę miejską dostosowując ją do przyszłych wyzwań modernizacyjnych stojących przed lokalną społecznością.

Gmina Dobrzyca jako obszar zlokalizowany w centralno-południowej części województwa wielkopolskiego należy do jednej z sześciu gmin tworzących powiatu pleszewskiego. Teren gminy obejmuje wschodnie tereny powiatu z centralnie usytuowanym ośrodkiem administracyjno-gospodarczym w postaci miasta Dobrzyca. Gmina Dobrzyca graniczy z od południa z gminami Raszków (pow. ostrowski), Krotoszyn (pow. krotoszyński), Rozdrażew (pow. krotoszyński), od zachodu z gminą Koźmin Wielkopolski (pow. krotoszyński), od północy z gminami Jarocin (pow. jarociński), Kotlin (pow. jarociński); od wschodu z gminą Pleszew (pow. pleszewski). Gminę Dobrzyca zamieszkuje około 8 300 mieszkańców z czego ponad 3000 osób skupia miejscowość Dobrzyca, powierzchnia gminy to 11 651 km².

Gmina złożona jest z 17 wsi sołeckich, do których należą: Czarnuszka, Dobrzyca, Dobrzyca-Nowy Świat, Fabianów, Galew, Izbiczo, Karmin, Karminek, Karminiec, Koźminiec, Lutynia, Polskie Olędry, Sośnica, Sośniczka, Strzyżew, Trzebin, Trzebowo oraz z 2 wsi nie będących sołectwami: Gustawów, Ruda.

Geograficznie cały obszar gminy usytuowany jest w obrębie Wysoczyzny Kaliskiej w jej północno-zachodniej części, wyniesionej na poziom sięgający od 148 do 158 m.n.p.m. z krajobrazem charakterystycznym dla moreny falistej o łagodnych spadkach nieprzekraczających 2% nachylenia. W obrębie wysoczyzny morenowej największe zagłębienia powierzchni występują w bezpośrednim sąsiedztwie dolin rzecznych, a spadki terenu dochodzą tam do 5-10 %.

Na terenie gminy zlokalizowane są dwie rzeki, w części wschodniej Lutynia do której dowiązują liczne ciekі boczne i rzeka Potoka przepływająca przez centralną część gminy i w okolicach Dobrzyca rozdzielającą się na Potokę A i Potokę B. Rzeźba terenu gminy Dobrzyca tworzy dość spójny i jednolity krajobraz. Niewątpliwie takie ukształtowanie terenu sprzyja uprawie roli i hodowli, stąd też większość obszaru gminy to użytki rolne

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

obejmujące ok. 86% całej powierzchni gminy podczas, gdy obszary zalesione stanowią jedynie ok. 7% obszaru gminy.

Z walorami ukształtowania terenu gminy Dobrzyca w sposób oczywisty wpływa na prowadzonej w gminie działalności gospodarczej obejmującej przede wszystkim produkcję rolną. Rozwijająca się w coraz większym stopniu działalność produkcyjna i usługowa koncentruje się głównie w samej Dobrzycy oraz w Koźmińcu i Fabianowie.

Na dobrze rozwiniętą infrastrukturę komunikacyjną gminy Dobrzyca składają się głównie drogi asfaltowe łączące wszystkie ważniejsze miejscowości w obrębie gminy, ma ona jednak charakter lokalny z większością dróg o charakterze gminnym i powiatowym. Gmina nie posiada obecnie infrastruktury kolejowej, gdyż po 1990 r. zlikwidowana została istniejąca od 1900 r. linia kolejki wąskotorowej ze stacją w Dobrzycy, która łączyła Krotoszyn z Pleszewem i przebiegała przez teren gminy.

Zgodnie z obowiązującą od wielu lat w Europie zasadą zrównoważonego rozwoju oprócz tendencji rozwojowych mających na celu ulepszenie wszelkiego rodzaju infrastruktury wpływającej na poprawę warunków życia mieszkańców równie istotnym zadaniem jest troska o stan zachowanego dziedzictwa kultury materialnej. Wobec powyższego mając świadomość nieodwracalności konsekwencji związanych z realizacją pewnego typu inwestycji dla zasobów dziedzictwa naturalnego i kulturalnego zwłaszcza w obrębie historycznych struktur urbanistycznych i ruralistycznych oraz rozmaitych zabytkowych zespołów budowlanych lub przyrodniczych istnieje konieczność tworzenia i ciągłego aktualizowania dokumentu takiego jak niniejszy gminny program opieki nad zabytkami.

Poprzez realizację założeń gminnego programu opieki nad zabytkami organy samorządu lokalnego starają się zachować dla przyszłych pokoleń najistotniejsze elementy historycznie ukształtowanego ładu przestrzennego w dostosowaniu do współczesnych potrzeb i wymagań podejmując możliwe do wykonania zadania dotyczące opieki i ochrony nad istniejącymi na terenie gminy Dobrzyca cennych zasobów kulturowych.

PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Dla opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Dobrzyca podstawę prawną stanowią następujące zapisy ustawowe:

1. Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.), który stanowi, że:
  - wójt, burmistrz, prezydent sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami;
  - gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
  - gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
  - z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wójt, burmistrz, prezydent sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia się radzie gminy.
2. Art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 446) określa, iż:
  - zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m. in. kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**UWARUNKOWANIA PRAWNE
OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE**

Najistotniejsze uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte są w następujących obowiązujących ustawach:

- ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.);
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 poz. 778);
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. Nr 290);
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 poz. 672);
- ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1651 ze zm.);
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r. poz. 782 ze zm.);
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 406 ze zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r. poz. 1118 ze zm.).

Ochrona zabytków przechowywanych w muzeach, w bibliotekach i w archiwach została ustalona w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r. poz. 987 ze zm.);
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r. poz. 642 ze zm.);
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r. poz. 1446 ze zm.)

Obowiązująca *ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* - nazywana dalej *ustawą* - określiła i uregulowała podstawowe pojęcia z dziedziny ochrony i opieki nad zabytkami:

Art. 3 *ustawy* stanowi, że zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 6 *ustawy* ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania następujące zabytki:

- zabytki nieruchome, za które uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

- zabytki ruchome, za które uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- zabytki archeologiczne, za które uznaje się pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
- ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7 *ustawy* reguluje następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków;
  - zgodnie z art. 9 *ustawy* do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.
  - zgodnie z art. 10 *ustawy* do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.
- uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;
- utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po za sięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację w zakresie lotniska użytku publicznego dotyczące w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych; w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Zgodnie z art. 16 *ustawy*:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

- Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.
- Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.
- Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.
- W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.
- Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być urządzony.
- Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 18 *ustawy*:

- Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- W koncepcji, strategiach, analizach planach i studiach, o których mowa w ust.1, w szczególności:
  - uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
  - określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu,
  - ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami.

W myśl art. 19 *ustawy*:

- W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
  - zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia
  - innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
  - parków kulturowych.
- W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.
- W studium i planie, o których mowa w ust.1, ustala się w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20 *ustawy* stanowi, że projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

W art. 21 *ustawy* zapisano, że ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Według art. 22 ust. 4 *ustawy* wójt, burmistrz, prezydent miasta prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków.

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Ochrona dziedzictwa kulturowego wedle art. 5 i 6 Konstytucji RP jest jednym z zagwarantowanych konstytucyjnie obowiązków Rzeczypospolitej Polskiej („Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego ...”). Integralną i istotną częścią tegoż dziedzictwa są zabytki z ich wartościami materialnymi jak i niematerialnymi, które stanowią dobro wspólne, a dbałość o nie zakłada art. 82 Konstytucji RP („obowiązkiem obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”). Wynika z tego, iż ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej państwa, gdyż dobra kultury, w tym zabytki są nie tylko materialnym śladem przeszłości, lecz także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania współczesnego, przyjaznego otoczenia człowieka.

Troskę o ochronę zabytków Państwo zagwarantowało również poprzez przyjęcie aktów prawnych o znaczeniu międzynarodowym (Karta ateńska z 1931 r., Karta Wenecka 1964 r., Karta Florencka 1981, Karta ochrony miast historycznych ICOMOS, Waszyngton-Toledo 1987 r., Karta Ochrony i Zarządzenia Dziedzictwem Archeologicznym, Lozanna 1990 r.).

Jak podkreślają autorzy Tez do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami z 2004 r. „Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury. Zmiany te powinny zapewnić pełną ochronę wypracowanego w kraju dorobku intelektualnego i praktyk odnoszących się do bezpośredniej ochrony zabytków przy równoczesnym wskazaniu możliwości i zakresu adaptacji w kraju zasad funkcjonowania ochrony zabytków w Zjednoczonej Europie”.

STARATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami

Instrumentem planowania politycznego w dziedzinie ochrony zabytków w skali państwa jest Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, który zgodnie z art. 84 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 r. inicjuje i opracowuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków. Celem Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami jest stworzenie warunków niezbędnych do realizacji zadań ochronnych wynikających z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Obecnie obowiązującym jest „Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017” zatwierdzony uchwałą Nr 125/2014 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

GINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

Wyżej wymieniony program jest dokumentem w znacznym stopniu ogólnym odnoszącym się do centralnego sposobu zarządzaniem materialnym dziedzictwem kulturowym i nie zawiera zapisów bezpośrednio dotyczących obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie gminy Dobrzyca.

Jednym z kierunków działań zawartych w treści aktualnie obowiązującego Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami jest m.in. merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

Z uwagi na szczególną rolę jednostek samorządu terytorialnego przy realizacji nałożonych na gminy zadań - obejmujących np. ewidencjonowanie zasobu zabytkowego, zachowanie krajobrazu kulturowego, jak i odpowiednie gospodarowanie otoczeniem zabytków w procesie planowania przestrzennego szczególnie – niezwykle ważne znaczenie ma wsparcie merytoryczne przy zarządzaniu dziedzictwem kulturowym poszczególnych gmin realizowane przez organy ochrony zabytków oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Wyżej wymienione wsparcie przyczynić ma się do zwiększenia efektywności wykonywanych przez jednostki samorządu terytorialnego zadań i odbywać ma się m.in. poprzez prowadzenie ogólnodostępnego portalu informacyjnego o dziedzictwie kulturowym, organizowanie bezpośrednich szkoleń i warsztatów dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego, a także poprzez wsparcie merytoryczne w formie opracowań studialno-dokumentacyjnych takich jak:

- studia ochrony wartości kulturowych
- wytyczne dla tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami
- zasady przygotowania i treści planu ochrony parku kulturowego

PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W DOKUMENTACH OPRACOWANYCH W SKALI WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego

Obowiązującą obecnie strategię województwa wielkopolskiego stanowi dokument pod nazwą „Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020”. Opracowanie to jest jednym z najważniejszych dokumentów uwzględniających i projektujących najistotniejsze strategiczne cele przyszłego rozwoju Wielkopolski, w perspektywie drugiej dekady XXI wieku. Dokument ten pierwotnie został opracowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w 2005 r. i przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą z 19 grudnia 2005 r. Aktualnie obowiązujący dokument został poddany aktualizacji w 2012 r. i przyjęty został przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego 17 grudnia 2012 r.

Strategia w szczególności określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa, a zawarte w niej ustalenia stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co stają się one czynnikiem determinującym m.in. zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego i przyrodniczego. Jednocześnie poza podstawą dla opracowania planu zagospodarowania przestrzennego województwa Strategia jest również wskazówką i punktem wyjścia dla poszczególnych planów zagospodarowania przestrzennego uchwalanych na terenie całej wielkopolski, stąd zrozumiała jest pewna ogólnikowość sformułowań zawartych w opracowanym przez Urząd marszałkowski dokumencie.

W szczególności strategia definiuje działania mające na celu zwiększenie konkurencyjności gospodarki w stosunku do innych regionów Europy. Proponuje unowocześnienie struktury gospodarki lokalnej, a w tym zwiększenie udziału kultury (również zabytków). Wśród celów operacyjnych Strategii zakłada się m. in. wzrost znaczenia dziedzictwa kulturowego, które w rozwoju Wielkopolski powinno pełnić kilka następujących funkcji. Po pierwsze powinno być czynnikiem integracji społecznej. Po drugie powinno stanowić instrument promocji regionu, przyczyniając się do rozwoju gospodarczego. Po trzecie powinno być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Realizacja tych funkcji powinna być zrealizowana przez inwestycje w instytucje kultury, ochronę

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

dorobku kulturalnego, wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu i promocję aktywności kulturalnej mieszkańców.

W strategii sformułowano następujące prerogatywy w zakresie ochrony i wykorzystania istniejącego w województwie wielkopolskim dziedzictwa kulturowego:

Cel operacyjny 2.2.**Ochrona krajobrazu**

Obowiązki dotyczące ochrony krajobrazu wynikają z ratyfikacji Europejskiej Konwencji Krajobrazowej. Realizacja tego celu jest przede wszystkim domeną planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Cel ten w ramach gospodarki przestrzennej powinien być realizowany przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- identyfikacja i ocena krajobrazów oraz określenie przyczyn i kierunków ich zmian, także przez sformułowanie zaleceń w planie wojewódzkim.
- zachęcanie samorządów lokalnych do uwzględnienia kwestii krajobrazowych w odpowiednich dokumentach gminnych.
- zrównoważone użytkowanie przestrzeni, ograniczanie przekształcania terenów cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, także nieobjętych ochroną prawną, w tym likwidacji zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, prac zmieniających znacząco rzeźbę terenu, likwidowania i przekształcania zbiorników wodnych oraz obszarów wodnoblotnych.
- Rekultywacja obszarów zdegradowanych.

Cel operacyjny 5.6.**Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego**

Środowisko kulturowe może być dla wybranych obszarów istotnym czynnikiem aktywizacji gospodarczej i budowania lokalnych przewag konkurencyjnych. Na wielu obszarach jest ono jedynym realnym czynnikiem wzrostu.

Konieczne jest w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wyznaczenie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego, które należy wesprzeć pakietem pomocy ułatwiającej wykorzystanie tego czynnika. Wsparcie powinno objąć z jednej strony rewitalizację obiektów, a z drugiej przedsiębiorczość budowaną na wykorzystaniu tego sektora, szczególnie w turystyce. Szczególną pieczę należy otoczyć miejsca związane z budowaniem początków Państwa Polskiego, takie jak Gniezno, Ostrów Tumski w Poznaniu, Lednica i Giecz.

Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- kompleksowe programy rewitalizacji i aktywizacji gospodarczej wykorzystującej walory kulturowe.
- tworzenie parków kulturowych.
- promocja terenów o wybitnych walorach kulturowych.
- odnowa obiektów dziedzictwa kulturowego.

Cel operacyjny 8.10.**Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego**

Jednym z fundamentów kapitału społecznego jest tożsamość regionalna, otwartość na inne kultury oraz tolerancja. Bez poczucia tożsamości i znajomości własnej kultury nie można budować więzi społecznych. Rozwój społeczny, w tym tożsamość kulturowa, jest ważnym czynnikiem kształtowania konkurencyjności regionu.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

Wielkopolska może być regionem, który nie tylko wspiera wewnętrzny rozwój kulturalny, ale również przyciąga jednostki kreatywne, działające w przestrzeni kultury, poprzez stworzenie wizerunku regionu otwartego na mobilność idei oraz odmienne wzorce i wartości kulturowe. Należy zaznaczyć, że osiągnięcie tego w żaden sposób nie stoi w sprzeczności z potrzebą wzmocnienia tożsamości regionalnej.

Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- promocja kultury regionalnej.
- poprawa warunków dla utrwalania tożsamości oraz upowszechniania dorobku kultury lokalnej i regionalnej.
- ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz historycznego regionu.
- rozwój cyfrowego systemu zarządzania dobrami kultury.
- wsparcie rozwoju kultury jako jednego z kreatywnych sektorów gospodarki regionu i rozwój przedsiębiorczości w tej dziedzinie.
- wzmocnienie pluralizmu kulturowego jako rozwojowej przeciwwagi dla dziedzictwa kulturowego regionu, odpowiedzialnego za stałe elementy kultury.
- stymulacja przepływu treści kulturowych (transfer międzykulturowy) oraz wewnętrznej innowacji w sferze kultury, jako niezbędnych czynników rozwoju kultury.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego został przyjęty Uchwałą Nr XLII/628/2001 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 listopada 2001 r. Obecnie obowiązuje Zmiana Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego XLVI/690/10 zatwierdzona Uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 r. W treści dokument ten określił przede wszystkim cel sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego, zasady kształtowania przestrzeni i zasady jej zagospodarowania oraz kierunki zagospodarowania dla terenów wchodzących w skład administracyjnych granic wielkopolski.

Podstawowym celem zagospodarowania przestrzeni województwa wielkopolskiego wg wskazanego powyżej dokumentu jest doprowadzenie do zrównoważonego rozwoju całego terytorium województwa między innymi poprzez rozważne zarządzanie obszarem województwa oraz ochronę środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego stanowiące jedno z trzech górnych założeń planu.

W opracowaniu tym wyrażone zostało uznanie dla wpływu bogactwa kulturowego Wielkopolski oraz elementów dziedzictwa kulturowego składających się na tożsamość kulturową Wielkopolan i niosących ze sobą ważny potencjał w rozwoju rekreacji i turystyki. Plan formułuje liczne ogólne zasady odnoszące się do kształtowania przestrzeni również z uwzględnieniem reguł dotyczących poszanowania dóbr kultury obecnych na obszarze województwa wielkopolskiego.

W treści planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego umieszczono jedynie jeden zapis wymieniający z nazwy obiekty lub obszary dziedzictwa kulturowego z terenu gminy Dobrzyca:

POLITYKA PRZESTRZENNA

(...)

31. Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

(...)

31.1. Polityka ochrony dóbr kultury

(...)

31.1.5. Propozycje uzupełnienia listy Pomników Historii

(...)

Ponadto proponuje się uznanie jako Pomników Historii, następujących zespołów rezydencjonalnych i szlaków:

- (...)
- zespołu rezydencjonalnego w Dobrzycy (gmina Dobrzyca),
- (...)

Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego

Wojewódzki program opieki nad zabytkami sporządzany jest na okres 4 lat przez zarząd województwa. Program przyjmowany jest do realizacji przez sejmik wojewódzki po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami zarząd województwa sporządza, co 2 lata sprawozdanie przedstawiane sejmikowi województwa. Jednocześnie sprawozdanie takie jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego realizowany jest w oparciu o cele określone w art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jednak jego podstawowymi zadaniami - zgodnie z zapisami zawartymi w treści dokumentu - przyjętymi przez Samorządu Województwa Wielkopolskiego jest zapewnienie prawidłowego stanu zachowania obiektom zabytkowym: nieruchomym, ruchomym i archeologicznym, znajdującym się w jego władaniu.

Do 2016 r. obowiązującym był program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/763/13 przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego z dnia 28 października 2013 r.

W treści ww. dokumentu w szerokim zakresie przywoływany był zespół pałacowo-parkowy w Dobrzycy jako istotny element dziedzictwa kulturowego wielkopolski stanowiący własność województwa wielkopolskiego. Dokument ten zawierał szereg strategicznych celów będących w latach obowiązywania programu ważnym elementem polityki kulturalnej Wielkopolski zarówno a ramach dziedzictwa materialnego jak i niematerialnej działalności kulturalnej w ramach funkcjonowania Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy. Zespół pałacowo-parkowy.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**Wojewódzki wykaz międzynarodowych szlaków pieszych w Wielkopolsce****SZLAKI PIESZE O ZASIĘGU WOJEWÓDZKIM**

L.P.	TRASA	DŁUGOŚĆ (w km)	OPIS TRASY
5.	Jarocin – Pleszew – Gołuchów – Kępno – Gola Oznakowanie żółte	198,0	Jarocin – Stefanów – Galewo – Dobrzyca – Lutynia – Suchorzewo – Pleszew – Zawady – Tursko – Gołuchów – Szkludla – Kucharki – Sobótka – Górzno – Szczury – Słaborowice – Lewków – Czekanów – Bagatela – Wtórek – Sadowie – Wysocko Wielkie – Chynowa – Kotłów – Mikstat – Komorów – Przedborów – Siedlików – Ostrzeszów – Mikożyn – Domanin – Kępno – Grębanin – Laski – Janówka – Siemianice – Bolesławiec – Gola <i>Szlak przebiega przez powiaty: jarociński, pleszewski, ostrowski, ostrzeszowski i kępiński oraz przez tereny województwa łódzkiego.</i>

Wojewódzki wykaz międzynarodowych szlaków rowerowych w Wielkopolsce**SZLAKI ROWEROWE O ZASIĘGU WOJEWÓDZKIM**

L.P.	TRASA	DŁUGOŚĆ (w km)	STOPIEŃ TRUDNOŚCI	OPIS TRASY
2.	Lokalny łącznik Transwielkopolskiej Trasy Rowerowej – Odcinek Południowy (TTR-5) (oznakowanie zielone, lokalny łącznik oznakowanie niebieskie) <i>Element Wielkopolskiego Systemu Szlaków Rowerowych</i>	281,6	łatwa	Poznań – Tulce – Komorniki – Krzyżownicy – Zimin - Kromolice – Januszewo – Jarosławiec – Środa Wielkopolska – Olszewo – Szlachcin – Brzezie – Winna Góra – Miłosław – Bugaj – Kozubiec – Mikuszewo – Chlebowo – Pogorzelnica – Śmielów – Lysa Góra – Żerków – Pawłowice – Stęgosz – Radlin – Wilkowyja – Jarocin – Wola Książęca – Twardów [lokalny łącznik: Twardów – Kotlin – Strzyżew – Dobrzyca – Kowalew – Pleszew] – Kurcew – Korzkwy – Pleszew – Lenartowice – Zawidowice – Brzezie – Pleszówka – Tursko – Gołuchów – Jedlec – Macew – Papówek – Dojutrów – Pruszków – Kalisz – Trkusów – Droszew – Kurów – Kościuszków – Ociąż – Fabianów – Kwiatków – Lewków – Kołtająw – Ostrów Wielkopolski – Wysocko Małe – Przygodzice – Janków Przygodzki – Trzcieliny – Dębica – Kocięba – Rezerwat Wydymacz – Antonin – Śledzianów – Ostrzeszów – przełęcz pod Balczyną – Parzynów – Zmyślona Parzynowska – Kobyła Góra – Zmyślona Parzynowska – Marcinki – Utrata – Tabor Mały – Lipnik – Bralin – Mnichowice – Nosale – Grębanin – Mroczeń – Laski – Kuźnica Słupska – Łęka Opatowska – Raków – Siemianice

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

				<p><i>Południowy odcinek Transwielkopolskiej Trasy Rowerowej łączy Poznań z powiatem kępińskim - najbardziej na południe wysuniętym powiatem województwa wielkopolskiego. Na trasie liczne zabytki, jak dwór w Koszutach zespół pałacowo-parkowy w Winnej Górze (Muzeum gen. J. H. Dąbrowskiego), pałac w Śmielowie, zamek w Goluchowie. Wśród atrakcji przyrodniczych m.in. Żerkowsko – Czeszewski Park Krajobrazowy i Rezerwat „Wydymacz”.</i></p>
--	--	--	--	--

PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W DOKUMENTACH OPRACOWANYCH W SKALI POWIATU PLESZEWSKIEGO

Aktualnie na poziomie powiatowym nie istnieją żadne dokumenty strategiczne, w których poruszana jest problematyka związana z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Wobec powyższego nie stwierdzono oddziaływania polityki prowadzonej na szczeblu powiatowym względem ochrony zabytków nieruchomych, zabytków ruchomych, zabytków archeologicznych i obszarów cennych kulturowo zlokalizowanych na terenie gminy Dobrzyca.

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Podstawowym uwarunkowaniem wewnętrznym dla ochrony zabytków nieruchomych, zabytków ruchomych, zabytków archeologicznych i obszarów cennych kulturowo jest samo ich istnienie na terenie gminy Dobrzyca. W związku z powyższym w odniesieniu do ww. obiektów dziedzictwa kulturowego konieczne jest zapewnienie im właściwej ochrony przez władze lokalne za pomocą określonych działań prawnych leżących w kompetencjach samorządu.

Do takich działań należy przede wszystkim zaliczyć:

- przestrzeganie *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* w odniesieniu do obiektów i obszarów objętych każdą z form ochrony konserwatorskiej ujętej w art. 7 wzmiankowanej ustawy;
- przestrzeganie innych ustaw m.in. *ustawy prawo budowlane, ustawy o planowaniu zagospodarowaniu przestrzennym*, odnoszących się o ochrony występujących na terenie miasta i gminy dóbr kultury;
- respektowanie wyznaczonych na załącznikach graficznych stref ochrony konserwatorskiej określonych w istniejących dokumentach planistycznych i – w odniesieniu do inwestycji zlokalizowanych na terenie wspomnianych stref – stosowanie się do zapisów umieszczonych w treści o tych dokumentów;
- respektowanie wyznaczonych na załącznikach graficznych stref ochrony stanowisk archeologicznych określonych w istniejących dokumentach planistycznych i – w odniesieniu do inwestycji zlokalizowanych na terenie wspomnianych stref – stosowanie się do zapisów umieszczonych w treści o tych dokumentów;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

- w przypadku nowo opracowywanych dokumentów planistycznych wprowadzenie zapisu zapewniającego prawidłową ochronę dziedzictwa kulturowego i archeologicznego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych tj. układu urbanistycznego Dobrzyca, układów ruralistycznych, założeń pałacowo-parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków:
„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki realizacji inwestycji.”

PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W DOKUMENTACH OPRACOWANYCH W SKALI GMINY DOBRZYCA**Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca**

Wszystkie teksty jednolite studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca powstałe po 2000 roku opierają się na pierwotnym tekście „Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca” autorstwa mgra inż. arch. Adama Gogolewskiego, mgra inż. arch. Bolesława Bąkowskiego, mgra inż. arch. Tomasza Gorzelanego, mgr Jadwigę Koryńską oraz mgra Tomasza Marszala przyjęte uchwałą Rady Gminy Dobrzyca Nr VII/55/99 z dnia 29 kwietnia 1999 r.

W chwili opracowywania poprzednio obowiązującego gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Dobrzyca na lata 2013-2016 w zakresie planowania przestrzennego na terenie gminy Dobrzyca obowiązywał tekst jednolity zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca opracowany w 2011 roku przez mgra inż. Michała Dudzińskiego bazujący na sporządzonym wcześniej tekście jednolitym do zmiany studium z 2005 r. opracowanego przez zespół autorski w składzie: mgr inż. arch. Regina Skiba, mgr inż. arch. Joanna Skiba-Szewrańska, mgr Jadwiga Koryńska z Biura Architektoniczno-Urbanistycznego w Jarocinie. Wyżej wymieniona zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca została zatwierdzona przez Radę Gminy Dobrzyca uchwałą Nr X/46/11 z dnia 29 czerwca 2011 r.

Od tamtej pory wielokrotnie dokonywano częściowych zmian w treści studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego według poniższego zestawienia:

- „Uchwała Nr XLIX/355/2014 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z dnia 31 października 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca dla terenów produkcyjno-usługowych w mieście Dobrzyca, terenów energetyki odnawialnej w miejscowościach Sośnica i Fabianów oraz miejscowości Koźminiec dla działek o nr ewid. 363/12, 364/4”.
- „Uchwała Nr VI/36/2015 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z dnia 31 maja 2015 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowościach Dobrzyca i Koźminiec”.
- „Uchwała Nr VII/50/2015 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z dnia 30 kwietnia 2015 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca dla terenów złoża gazu ziemnego Karmin i gazociągu”.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

- „Uchwała Nr XI/84/2015 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z dnia 2 października 2015 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca”.
- „Uchwała Nr XIX/154/2016 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z dnia 31 maja 2016 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w zachodniej części miasta Dobrzyca - OBECNIE OBOWIAZUJĄCA”.

W odniesieniu do zasobów obejmujących dziedzictwo kulturowe gminy Dobrzyca wszystkie teksty jednolite zmian studium zawierają następujące zapisy:

CZĘŚĆ II UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

W punkcie 2.1. charakteryzującym uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia oraz zagospodarowania terenu w tabeli opisującej poszczególne miejscowości wymienione zostały wszystkie obiekty dziedzictwa kulturowego zlokalizowane na terenie poszczególnych wsi.

W punkcie 2.3.3. dotyczącym uwarunkowań wynikających z występowania świata roślinnego i zwierzęcego wzmiankowane zostały – ujęte w gminnej ewidencji zabytków – pasy wiatrochronne oraz licznie występujące na terenie gminy historyczne parki, cmentarze jako elementy wzbogacające system ekologiczny gminy.

W punkcie 2.4. scharakteryzowane zostały uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, gdzie w postaci tabelarycznej przedstawiono zasoby kultury materialnej w postaci obiektów zabytkowych (z podziałem na rodzaje) zlokalizowanych na terenie gminy.

W punkcie 2.7. jako jedno z uwarunkowań wynikających z potrzeb i możliwości rozwoju gminy przedstawiono szanse, słabości i zagrożenia w sferze kulturalnej.

SFERA	SŁABOŚCI I ZAGROŻENIA	SZANSE
KULTUROWA	1. ubytek obiektów zabytkowych, zła organizacja ruchu w centralnej części wsi Dobrzyca będąca poważnym zagrożeniem dla obiektów i terenów zabytkowych	1. wieś Dobrzyca ciekawym przykładem zabytkowej urbanistyki malomiasteczkowej 2. przykłady zabytkowej zabudowy o znaczeniu krajowym, gmina o najwyższym nasyceniu obiektami zabytkowymi

CZĘŚĆ III CELE I KIERUNKI ROZWOJU

W punkcie 1. Określającym cele rozwoju jako jedno z celów cząstkowych wyróżniono ochronę najistotniejszych wartości krajobrazowych, i ochronę wartości środowiska kulturowego.

W punkcie 2.1. opisującym kierunki rozwoju osadnictwa uwzględniono zasady harmonizowania rozwoju polegające m.in. na stopniowym przywracaniu i utrwalaniu ład przestrzennego w strukturze wewnętrznej jednostek osadniczych i ich strefach otaczających oraz zachowaniu i rewaloryzacji historycznie wykształconych zabytkowych układów urbanistycznych.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**CZĘŚĆ IV
USTALENIA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY**

W rozdziale tym jako nadrzędne kryteria sterowania rozwojem gminy przyjęto zasady zrównoważonego rozwoju i ład przestrzennego, nadające ochronie środowiska przyrodniczego i kulturowego najwyższe priorytety.

W punkcie 2.2. jako jedne z ogólnych zasad kształtowania terenów zabudowy wskazano m.in. izolowanie miejsc wartościowych kulturowo od bezpośredniego styku ze współczesnym zainwestowaniem oraz zachowanie niezbędnej otwartej przestrzeni w celu lepszego ich wyeksponowania.

Analogicznie w punkcie 2.4. opisującym zasady kształtowania zabudowy na terenach wiejskich przyjęto ochronę charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów sakralnych, pałacowo-parkowych, folwarków, a także ochronę zabytkowych budynków mieszkalnych i gospodarczych oraz innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej np. kapliczek i krzyży, wiatraków. Ponadto wskazano, iż wyłączenia spod zabudowy wymagają m.in. tereny stanowiące strefy ochrony obiektów zabytkowych wyznaczone w dokumentacji rejestru zabytków oraz tereny stanowisk archeologicznych.

W punkcie 4. charakteryzującym obszary i zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrona przyrody i krajobrazu kulturowego jako główne kierunki zadań (punkt 4.2) przyjęto ochronę terenów zielonych (punkt 4.2.1.) gdzie w punkcie b) zapisano konieczność ochrony historycznych zadrzewień śródpolnych, które uznano za istotny element krajobrazu gminy i znaczącej funkcji ekologicznej i krajobrazowej.

W punkcie 5. charakteryzującym obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej określone zostały – zamieszczone poniżej –szczegółowe zasady polityki przestrzennej gminy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków (punkt 5.1)

Przedmiotem ochrony są dobra kultury będące bogactwem narodowym na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Program ochrony dziedzictwa kulturowego obejmuje:

- kompozycje układu przestrzennego o wartościach historycznych urbanistycznych,
- elementy zagospodarowania przestrzennego - zabytkowe zabudowania, dominanty architektoniczne, zespoły parkowo-dworskie i folwarczne,
- cmentarze,
- zabudowania o cechach regionalnych, budynki bez cech stylowych o wartościach historycznych,
- elementy małej architektury - pomniki, kapliczki, krzyże przydrożne, wiatraki, miejsca pamięci narodowej,
- inne elementy zagospodarowania funkcjonalno-przestrzennego jak ogrodzenia, bramy,
- stanowiska archeologiczne oraz rejon występowania stanowisk archeologicznych.

Występowanie na terenie gminy obiektów i terenów chronionych ze względu na wartości kulturowe wymusza ich ochronę, aby mogły służyć przyszłym pokoleniom świadcząc o tożsamości terytorialnej regionu. Celem ochrony jest ich zachowanie, należyte utrzymanie oraz celowe wykorzystanie i udostępnianie dla celów naukowych, dydaktycznych i wychowawczych tak, aby służyły nauce oraz popularyzacji wiedzy i sztuki, stanowiły trwałe elementy rozwoju kultury i były czynnym składnikiem życia współczesnego społeczeństwa.

Ochrona i rewitalizacja obiektów zabytkowych jest doskonałą formą podnoszenia walorów środowiska życia mieszkańców. Warunkiem powodzenia działań w tym zakresie jest poparcie społeczne.

Sposoby ochrony:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

- utrwalanie dotychczasowych form przestrzennych - zachowanie historycznego układu przestrzennego wsi (obecnie miasta) Dobrzyca oraz wsi o najstarszym rodowodzie, utrzymanie gabarytów pierzei zabudowy przyulicznej oraz ochrona zabytkowych obiektów i ich otoczenia,
- respektowanie zasad kształtowania przestrzeni w strefach ochrony konserwatorskiej,
- ochrona terenów przed niekontrolowaną zabudową - postuluje się wprowadzenie wymogu indywidualnych opracowań projektowych o podwyższonych kryteriach mającego na celu wkomponowanie nowych obiektów w stare struktury zabudowy,
- współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie planowanych zmian i przekształceń,
- harmonijne, bezkolizyjne wkomponowanie walorów kulturowych w istniejące struktury funkcjonalno-przestrzenne,
- eliminowanie czynników degradujących układy historyczne,
- adaptacja i modernizacja elementów zabudowy do potrzeb współczesnych,
- zagospodarowanie obiektów opuszczonych,
- zabezpieczanie obiektów zabytkowych przed zniszczeniem i dewastacją.

W punkcie 5.1.1. umieszczono — zamieszczone poniżej — wytyczne konserwatorskie dla obszarów objętych ochroną konserwatorską z podziałem na poszczególne strefy.

Wieś Dobrzyca należy do ciekawych zabytków urbanistki małomiasteczkowej. Rozwój przestrzenny wsi powinien odbywać się na zasadzie utrzymania i zachowania istniejącego układu przestrzennego. W związku z powyższym bardzo istotnym elementem jest określenie zasad kształtowania nowych obiektów w sąsiedztwie starej zabudowy. Proponuje się, aby na terenie wsi Dobrzyca, Czarnuszka, Fabianów, Karmin, Lutynia, Sońnica, Trzebin, Terzebowa i Koźminiec wprowadzić strefy zabudowy utrwalające dotychczasowe formy przestrzenne w celu ekspozycji regionalnej odrębności terenu

Wszelkie uzupełnienia zabudowy powinny być kształtowane na zasadzie harmonijnego wtapiania się w istniejącą zabudowę. Z tego też powodu bardzo istotnym elementem jest rodzaj zastosowanego pokrycia dachowego oraz kąt pochylecia dachu, rodzaj zastosowanych materiałów wykończeniowych oraz wielkość i kształt otworów okiennych.

Nowa zabudowa na terenach o najwyższej wartości historycznej winna być realizowana w oparciu o projekty indywidualne o podwyższonych kryteriach mających na celu wkomponowanie obiektów w stare struktury zabudowy, na zasadzie kontynuacji i zachowania równowagi elementów krajobrazu historycznego.

Dla terenu wsi Dobrzyca postuluje się wprowadzenie 3 stref:

Strefa A - ścisłej ochrony konserwatorskiej

Strefa ta obejmuje obszar położony w sąsiedztwie zespołu pałacowo-parkowego zawartego między ulicami: Koźmińską, Pleszewską, Ostrowską. Jest to obszar szczególnie ważny dla struktury przestrzennej wsi jako materialne świadectwo historyczne. W strefie tej wymagania konserwatorskie mają pierwszeństwo przed działalnością inwestycyjną i gospodarczą. W rejonie tym obowiązuje zakaz stosowania projektów typowych. Wszelkie działania inwestycyjne podejmowane w ramach remontów, przebudowy oraz modernizacji, w tym kolorystyka elewacji wymagają zgody i akceptacji służb konserwatorskich. Strefa A wymaga opracowania planu miejscowego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**Strefa B - ochrony konserwatorskiej**

Strefa ta obejmuje obszar, w którym elementy dawnego układu zachowały się w dobrym stanie. Postuluje się zachowanie zasadniczych elementów historycznego układu, w tym przebiegu tras komunikacyjnych, podziału działek i sposobu zagospodarowania działek.

Ochronie podlegają nie tylko pojedyncze obiekty, ale i układ dróg, placów, układ własności działek. W celu ochrony zabudowy przed wstrząsami pochodzącymi od ruchu komunikacyjnego należy dążyć do wyeliminowania ruchu tranzytowego. Wszystkie obiekty o wartościach kulturowych mogą podlegać modernizacji i przebudowie w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi.

Strefa W - ochrony krajobrazu kulturowego i ochrony ekspozycji

Strefa ta obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwej ekspozycji zespołów bądź obiektów zabytkowych

W pozostałych wymienionych wyżej wsiach postuluje się wprowadzenie stref:

Strefy W - ochrony krajobrazu kulturowego i ochrony ekspozycji

Strefa ta obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwej ekspozycji zespołów bądź obiektów zabytkowych.

Strefa D - ochrony zabytków archeologicznych

Strefa ta obejmuje udokumentowane stanowiska i orientacyjne rejony eksploracji archeologicznej. Wszelkie prace związane z naruszeniem struktury ziemi za wyjątkiem upraw muszą być uzgadniane ze służbami konserwatorskimi. Bezwzględnej ochronie podlegają stanowiska archeologiczne.

Strefa E - ochrony zabytkowych układów zieleni urządzonej – parków, cmentarzy, alei

Strefa ta obejmuje tereny parków podworskich, starych cmentarzy i miejsca występowania zieleni pomnikowej.

W punkcie 9.5. przedstawione zostały propozycje w zakresie ochrony zabytków i dóbr kultury obejmujące takie zadania kształtowania przestrzeni jak:

- wyodrębnienie obszarów kulturotwórczych, tzn. obszarów o wysokich walorach środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- rewaloryzacja ośrodków wiejskich o dużym znaczeniu kulturowym i historycznym, m.in. Dobrzycy,
- wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza zabytkowe układy historyczne (tam gdzie jest to możliwe), najpoważniejsze konflikty degradujące przestrzeń centrum występują w Dobrzycy.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego
z terenu Gminy Dobrzyca**

**UCHWAŁA Nr XXXVII/210/06 RADY GMINY DOBRZYCA z 23 października 2006 r.
w sprawie: uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca**

Gmina Dobrzyca posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar gminy w granicach administracyjnych.

W rozdziale I miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca zatytułowanym „Przedmiot i cel uchwały” zapisano, iż przedmiot i zakres ustaleń planu obejmuje m.in. zasady ochrony i kształtowania ład przestrzennego, zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (§ 1 ust. 3 pkt 2-4). Ponadto określono, iż celem planu jest ochrona interesu publicznego m.in. w zakresie ochrony historycznego układu przestrzennego i innych wartości kulturowych (§ 2 ust. 1 pkt 1 lit.b).

W rozdziale II miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca zatytułowanym „Przepisy ogólne” jako jedne z zasad ochrony i kształtowania ład przestrzennego wskazano, iż należy zachować historyczne układy urbanistyczne w miejscowościach, w których układy takie występują i lokalizacja i forma reklam nie powinna wprowadzać dysharmonii wizualnej w krajobrazie (§ 6 ust. 1 i 5)

W § 8 ww. rozdziału planu określone zostały szczegółowe zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

W § 8 ust. 1 wyznaczono na rysunkach planu strefę ścisłej ochrony konserwatorskiej dla zespołu pałacowo-parkowego w Dobrzycy, strefy ochrony konserwatorskiej dla układu urbanistycznego wraz z historyczną zabudową w Dobrzycy, zespołów pałacowo-parkowych w Fabianowie i Karminie oraz zespołów dworsko-parkowych w Lutyni, Sośnicy, Trzebowej, Trzebiniu i Czarnuszcze oraz strefę ochrony widokowej – ekspozycji w miejscowości Dobrzyca oraz określono obowiązki i ograniczenia dotyczące tych stref.

W § 8 ust. 2 wyznaczono na rysunkach planu strefy ochrony krajobrazu kulturowego oraz określono obowiązki i ograniczenia dotyczące tych stref.

W § 8 ust. 3 i 4 określono obowiązki mające na celu zapewnienie ochrony zabytkom archeologicznym występującym na terenie gminy.

**UCHWAŁA Nr XLIV/275/10 RADY GMINY DOBRZYCA z 16 lutego 2010 r.
w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy
Dobrzyca w rejonie wsi: Dobrzyca, Galew, Izbiczno, Sośniczka, Sośnica, Strzyżew z
przeznaczeniem na lokalizację elektrowni wiatrowych**

W rozdziale II § 13 *Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w rejonie wsi: Dobrzyca, Galew, Izbiczno, Sośniczka, Sośnica, Strzyżew z przeznaczeniem na lokalizację elektrowni wiatrowych* zatytułowanym „Przepisy szczegółowe” określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony zabytków archeologicznych oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

**UCHWAŁA Nr XLIV/271/10 RADY GMINY DOBRZYCA z 16 lutego 2010 r.
w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy
Dobrzyca w miejscowości Dobrzyca, Karminek, Koźminiec i Sośnica**

W rozdziale II § 15 *Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowości Dobrzyca, Karminek, Koźminiec i Sośnica* zatytułowanym „Przepisy szczegółowe” określone

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony zabytków archeologicznych oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

**UCHWAŁA NR X/47/11 RADY GMINY DOBRZYCA z 29 czerwca 2011 r.
w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy
Dobrzyca w miejscowości Dobrzyca dla działki nr 988/3.**

W rozdziale II § 8 *Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowości Dobrzyca dla działki nr 988/3* zatytułowanym „Przepisy szczegółowe” określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony zabytków archeologicznych oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

**UCHWAŁA NR X/48/11 RADY GMINY DOBRZYCA z 29 czerwca 2011 r.
w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy
Dobrzyca w miejscowości Galew dla działki nr 200/4 (przed podziałem).**

W rozdziale II § 6 *Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowości Galew dla działki nr 200/4 (przed podziałem)* zatytułowanym „Przepisy szczegółowe” określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony zabytków archeologicznych oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

**UCHWAŁA NR X/49/11 RADY GMINY DOBRZYCA z 29 czerwca 2011 r.
w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy
Dobrzyca w miejscowości Trzebowa dla działki nr 134/5.**

W rozdziale II § 6 *Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowości Trzebowa dla działki nr 134/5* zatytułowanym „Przepisy szczegółowe” określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony zabytków archeologicznych oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

**UCHWAŁA NR XLIX/356/2014 RADY MIEJSKIEJ GMINY DOBRZYCA z 31 października 2014 r.
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca dla terenów
energetyki odnawialnej w miejscowościach Sońnica i Fabianów**

W treści planu brak zapisów odnoszących się do warunków ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

**Uchwała Nr XLIX/357/2014 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z 31 października 2014 r.
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca dla terenów
produkcyjno-usługowych w mieście Dobrzyca**

W treści planu brak zapisów odnoszących się do warunków ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**Uchwała Nr VI/37/2015 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z 31 marca 2015 r.
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowościach Dobrzyca i Koźminiec**

W § 6 *Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowościach Dobrzyca i Koźminiec* określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia strefy ochrony widokowej - ekspozycji w miejscowości Dobrzyca oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tej strefy.

**Uchwała Nr VI/38/2015 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z 31 marca 2015 r.
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowości Koźminiec dla działek o nr ewid. 363/12, 364/4**

W treści planu brak zapisów odnoszących się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

**Uchwała Nr VIII/61/2015 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z 11 czerwca 2015 r.
W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca dla terenów złoża gazu ziemnego Karmin i gazociągu**

W § 6 *Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca dla terenów złoża gazu ziemnego Karmin i gazociągu* określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie nakazu uzgadniania z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków inwestycji wymagających prac ziemnych związanych z zagospodarowaniem terenów przed rozpoczęciem robót budowlanych.

**Uchwała Nr XI/85/2015 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z 2 października 2015 r.
w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca**

W § 6 *Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca* określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony konserwatorskiej i archeologicznej oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

**Uchwała Nr XI/86/2015 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z 2 października 2015 r.
w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowościach: Dobrzyca, Fabianów, Galew, Izbiczo, Karmin, Karminiec, Koźminiec, Lutynia, Polskie Olędry, Sońnica, Strzyżew i Trzebin**

W § 6 *Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca* określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony konserwatorskiej i archeologicznej oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

**Uchwała Nr XIX/155/2016 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z 31 maja 2016 r.
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w zachodniej części miasta Dobrzyca**

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

W treści planu brak zapisów odnoszących się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

**Uchwała Nr XIX/156/2016 Rady Miejskiej Gminy Dobrzyca z 31 maja 2016 r.
w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w mieście
Dobrzyca dla działek o nr ewid. 310, 312/4 i 313/2**

W § 6 *Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w mieście Dobrzyca dla działek o nr ewid. 310, 312/4 i 313/2* określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia strefy ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego w miejscowości Dobrzyca oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tej strefy.

Uwarunkowania Ochrony Przyrody i Równowagi Ekologicznej

Południowe i wschodnie obrzeża gminy Dobrzyca podlega ochronie związanej z włączeniem tychże terenów w Obszar Chronionego Krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie, Baszków - Rochy” utworzonego rozporządzeniem Nr 6 Wojewody Kaliskiego z dnia 22 stycznia 1993 r.

W stosunku do stref zadrzewień położonych na obszarze chronionego krajobrazu przewidziano następujące obowiązki:

- pełna ochrona istniejącego drzewostanu,
- zakaz lokalizacji obiektów budowlanych z wyjątkiem lokalnych dróg i sieci infrastruktury technicznej,
- prowadzenie gospodarki zmierzającej do wzbogacenia i zwiększenia różnorodności istniejącego drzewostanu, z uwzględnieniem typów siedlisk

Ponadto na obszarze Gminy Dobrzyca zlokalizowane są następujące obiekty objęte przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody ochroną indywidualną jako pomniki przyrody:

- gład narzutowy w miejscowości Ruda (poz. rejestru 173).
- dąb szypułkowy w miejscowości Karmin (poz. rejestru 176).
- dąb szypułkowy w miejscowości Karmin (poz. rejestru 177).
- dąb szypułkowy w miejscowości Karmin (poz. rejestru 178).
- dąb szypułkowy w miejscowości Karmin (poz. rejestru 179).
- dąb szypułkowy w miejscowości Karmin (poz. rejestru 180).
- dąb szypułkowy w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 181).
- wierzb w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 182).
- klon polny w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 183).
- klon polny w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 184).
- klon polny w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 185).
- klon polny w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 186).
- lipa drobnolistna w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 188).
- lipa drobnolistna w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 189).
- platan klonolistny w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 190).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

- gładz narzutowy na terenie leśnictwa Karmin (poz. rejestru 192).
- gładz narzutowy na terenie leśnictwa Karmin (poz. rejestru 193).
- dąb szypułkowy w parku podworskim w miejscowości Lutynia (poz. rejestru 557).
- kasztanowiec pospolity w parku podworskim w miejscowości Lutynia (poz. rejestru 558).
- kasztanowiec pospolity w parku podworskim w miejscowości Lutynia (poz. rejestru 559).
- wiąz szypułkowy w parku pałacowym w miejscowości Fabianów (poz. rejestru 560).
- dąb błotny w parku pałacowym w miejscowości Fabianów (poz. rejestru 561).
- grupa 9 lip drobnolistnych w parku pałacowym w miejscowości Fabianów (poz. rejestru 562).
- kasztanowiec pospolity w parku pałacowym w miejscowości Fabianów (poz. rejestru 563).

Szczegółowy rejestr tzw. małych form ochrony przyrody obejmujących pomniki przyrody, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, prowadzony jest przez Starostę Pleszewskiego, zgodnie z przepisami art. 39 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1651 ze zm.).

**Gminny plan ochrony zabytków
na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych**

Gmina Dobrzyca posiada obecnie gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowany przez Burmistrza Gminy Dobrzyca w oparciu o zasady określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U z 2004 r. nr 212, poz. 2153) oraz w uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Starostą Pleszewskim jako właściwym terenowym organem obrony cywilnej na obszarze powiatu.

Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych jest integralną częścią planów obrony cywilnej i poddawany będzie corocznej aktualizacji w okresie obowiązywania *Gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Dobrzyca na lata 2017-2020*.

**CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW WRAZ Z ANALIZĄ STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU
KULTUROWEGO GMINY****Zarys historii obszaru gminy**

Historia ludzkiego osadnictwa w okolicach Dobrzyca sięga schyłku epoki kamienia i związana jest z występującymi na terenie gminy znaleziskami archeologicznymi potwierdzającymi obecność ludzi na tym terenie w okresie pomiędzy 3900 – 1900 p.n.e. Dużo liczniejsza grupa zabytków archeologicznych potwierdza ciągłość zagospodarowania okolicznych terenów w ramach osadnictwa pradziejowego związanego z kulturą lużycką (1300 – 400 p.n.e.), kulturą pomorską (600 – 200 p.n.e) i kulturą przeworską w okresie wpływów rzymskich (300 p.n.e. – 400 n.e.).

Poza zabytkami archeologicznymi wskazującymi na istnienie osadnictwa na terenie gminy w okresie wczesnego średniowiecza nie ma informacji historycznych potwierdzających intensywne i usystematyzowane zasiedlanie okolicznych terenów. Intensywna kolonizacja obszaru wchodzącego w skład dzisiejszej Gminy Dobrzyca następuje w wiekach XVI, XV i XVI wówczas pojawiają się pierwsze wsie lokowane na prawie polskim i niemieckim Czarnuszka, Dobrzyca, Galew, Karmin, Lutynia, Sośnica (XIV w.) Fabianów, Strzyżew (XV w.) Karminek, Trzepowa (XVI w.). W 1. poł. XV w. Dobrzyca uzyskuje prawa miejskie zmieniając układ przestrzenny z wiejskiego na miejski. Kolejna fala zorganizowanego osadnictwa przypada na przełom XVII i XVIII wieku,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

wówczas to wykształcają się miejscowości Polskie Ołędry, Koźminiec, Izbiczno, Karminiec i Sońnicza, które oparte są na typie tzw. osadnictwa ołędzkiego.

Okolice Dobrzyca od czasów średniowiecznych funkcjonowały zawsze jako integralna część Wielkopolski. Nieprzerwanie do II Rozbioru Polski Ziemia Dobrzycka stanowiła część Państwa Polskiego, po 1793 r. weszła w skład Prus funkcjonując – za wyjątkiem krótkiego okresu Księstwa Warszawskiego (1807 – 1815) – po 1815 r. w ramach administracyjnych Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Ponownie w granicach Rzeczypospolitej Dobrzyca i okoliczne miejscowości znajdują się po zwycięskim Powstaniu Wielkopolskim z początkiem 1919 r. i poza okresem II Wojny Światowej na powrót współtworząc historyczną Wielkopolskę początkowo w ramach województwa poznańskiego, potem województwa kaliskiego i ostatecznie województwa wielkopolskiego.

Krajobraz kulturowy

Z uwagi na dominujące na obszarze gminy jednorodne, dość płaskie, ukształtowanie terenu dominującą rolę w krajobrazie gminy odgrywają przede wszystkim struktury przestrzenne, których głównymi elementami są zespoły tradycyjnej zabudowy (w większości o cechach zabytkowych) skoncentrowane na terenie jednego historycznego układu urbanistycznego (Dobrzyca) oraz wielu układów ruralistycznych (Czarnuszka, Fabianów, Galew, Izbiczno, Karmin, Karminiec, Koźminiec, Lutynia, Polskie Ołędry, Sońnica, Sońnicza, Strzyżew, Trzebin, Trzepowa).

To właśnie wymienione powyżej struktury przestrzenne nadają poszczególnym miejscowościom zlokalizowanym na terenie gminy Dobrzyca ich indywidualny charakter określając je jako skupiska zabudowy wiejskiej, małomiasteczkowej często z zachowanymi zespołami pałacowymi lub dworskimi nieodłączne towarzyszącymi większym wsiom. W ramach tych struktur tkwią czytelne, historycznie uwarunkowane, typy i rodzaje zabudowy oraz sposób kształtowania układów komunikacyjnych i pewnych zależności przestrzennych określających jakość i rodzaj dominującego na danym obszarze osadnictwa związanego z danym rodzajem działalności gospodarczej związanej, bądź z handlem i świadczeniem usług (miasta) lub też z gospodarką rolną (wsie).

Największy kompleks leśny zlokalizowany jest w południowo-wschodniej części gminy wchodzący w skład obszaru chronionego krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie”, jednakże najbardziej charakterystyczną cechą krajobrazu wschodniej części gminy są pasy wiatrochronne, posiadające bardzo istotny walor przyrodniczy i kulturowy.

Pasy zieleni złożone drzew i krzewów sadzone były przede wszystkim wzdłuż kierunku północny-zachód – południowy-wschód w celu ochrony pól uprawnych przed wiatrami. Oprócz ich aspektu kulturowego mającego związek z przenoszeniem w XIX wieku na tereny Wielkopolski, kultury rolnej stosowanej w krajach zachodnioeuropejskich, równie istotną rzeczą jest ich funkcja ekologiczna polegająca na osłabianiu ruchów poziomych mas powietrza. Pasy wiatrochronne przeciwdziałają także przesuszaniu gleby i w konsekwencji ich stopowieniu oraz stanowią ostoje zwierząt, co ma szczególne znaczenie w przypadku dużej rozległości arealów rolnych w gminie Dobrzyca.

Szczególnym zjawiskiem wśród materialnego dziedzictwa gminy są pojedyncze obiekty architektury kształtujące w wyjątkowy sposób – charakterystyczny dla danego terenu – lokalny krajobraz kulturowy. Do takich obiektów zaliczyć należy określony typ zabudowy mieszkalnej małomiasteczkowej lub wiejskiej, budowle monumentalne, wśród których szczególnie wyróżniają się obiekty sakralne (kościół, dawne zbory ewangelickie), obiekty użyteczności publicznej (ratusze, szkoły, siedziby instytucji publicznych etc.), a także obiekty rezydencjonalne (palace, dwory) wraz z folwarcznymi zabudowaniami gospodarczymi. Innymi obiektami o równie ważnej funkcji przestrzennej są pewne szczególnie typy historycznie ukształtowanych terenów zieleni urządzonej czyli, parki i ogrody, aleje drzew, cmentarze oraz obiekty tzw. małej architektury m.in. krzyże i kapliczki przydrożne.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

Na terenie gminy zarejestrowano trzy obszary o cechach krajobrazu kulturowego objęte ochroną konserwatorską poprzez wpisanie do rejestru zabytków:

- park pałacowy w Dobrzycy – patrz pkt 3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy;
- park pałacowy w Fabianowie – patrz pkt 3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy;
- park dworski w Trzebinie – patrz pkt 3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy.

Ponadto w granicach administracyjnych gminy Dobrzyca zlokalizowany jest jeden obszar objęty inną niż konserwatorską ochroną prawną, a mianowicie jest to obszar chronionego krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie Baszków – Rochy” utworzony na mocy Rozporządzenia Wojewody Kaliskiego nr 6 z dnia 22 stycznia 1993 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Kaliskiego Nr 2 poz. 14)

Obszar chronionego krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie Baszków – Rochy” stanowi rejon obejmujący tereny trzech powiatów krotoszyńskiego, ostrowskiego i pleszewskiego (gm. Zduny Krotoszyn, Rozdrażew, Odolanów, Ostrów Wlkp., Raszków, Dobrzyca, Pleszew), utworzony w celu ochrony obszaru zbliżonego do naturalnego oraz zapewnienia społeczeństwu warunków do wypoczynku i turystyki w środowisku o znaczących walorach przyrodniczych. Powierzchnia obszaru wynosi 55.800 ha, z czego lasy zajmują 15.600 ha (28%), w jego granicach dominują acidofilne lasy liściaste różnego typu z pomnikowymi okazami dębów i buków, często w wieku powyżej 200 lat.

Obszar ten cechuje się znacznym bogactwem flory (stwierdzono dotąd 900 gatunków), m.in. występuje tu wiele gatunków rzadkich i zagrożonych z tzw. Czerwonej Listy Gatunków Ginących i Prawnie Chronionych. Innymi walorami tego obszaru jest też znaczny udział gatunków roślin reprezentujących różne elementy biogeograficzne w tym duża liczba gatunków górskich z licznymi osobliwościami florystycznymi. W skład przedmiotowego obszaru wchodzi kompleks leśnych uroczysk Baszków i Rochy oraz łąki w dolinie rzeki Borownicy o powierzchni 2.500 ha, z czego około 80% stanowią lasy. Najlepiej zachowane w tym zbliżone do naturalnych fitocenozy występują w leśnictwie Baszków. Są to głównie grądy, acidofilne dąbrowy, bory *Leucobryo-Pinetum* i olsy *Ribo nogri-Alnetum* i *Sphagno-Alnetum*. Dzięki wprowadzeniu sosny na obce jej siedliska wytworzyły się tutaj fitocenozy reprezentujące kontynentalny bór mieszany *Pino-Quercetum*.

Obok roślinności leśnej występują na przedmiotowym obszarze zbiorowiska związane ze stawami rybnymi i łąkami. W okresie jesienno zimowym pola między Rochami i Baszkowem są miejscem żerowania gęsi zbożowych *Anser fabalis*, które mają swoje noclegowiska na stawach rybnych w dolinie rzeki Baryczy oraz Rochach. Znaczne powierzchnie łąk pomiędzy Zdunami, Piaskami i Rochami są miejscem żerowania licznych bocianów białych. Ich gniazda znajdują się w Piaskach, Kolonii Baszków, Baszkowie oraz Rochach, ponadto pola uprawne dzięki mozaice upraw są dogodnym lęgowiskiem dla przepiórki.

Poza wyżej wymienionym obszarem chronionego krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie Baszków – Rochy” bardzo istotny element krajobrazu kulturowego tworzą wszystkie zachowane historyczne parki i ogrody, cmentarze oraz układy urbanistyczne i ruralistyczne. Ponadto za elementy składowe krajobrazu kulturowego uznaje się historyczne obszary leśne, rozlogi pól i łąk oraz wytyczoną w przeszłości infrastrukturę komunikacyjną włącznie z przebiegiem linii kolejowej. Inną istotną formą współkształtującą krajobraz kulturowy są zabytki architektury zwłaszcza stanowiące dominanty przestrzenne lub zespoły budowlane a także liczne krzyże przydrożne, kapliczki, elementy małej architektury, drzewa pomnikowe, glazy narzutowe oraz infrastrukturę hydrotechniczną.

Zabytki nieruchome

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

Większość z najważniejszych obiektów nieruchomości z terenu gminy Dobrzyca została wpisana do rejestru zabytków, pozostałe obiekty ujęte zostały w gminnej ewidencji zabytków. W poniższym wykazie wymieniono obiekty o najistotniejszych wartościach kulturowych i zabytkowych dla dziedzictwa kulturowego gminy z podziałem na funkcje. Dodatkowo obiekty wpisane do rejestru zabytków wzbogacone zostały syntetycznymi opisami.

1. Układy urbanistyczne:

- historyczny układ urbanistyczny miasta Dobrzyca (XV w.).

2. Układy ruralistyczne:

- układ ruralistyczny wsi Czarnuszka. (XIV w.)
- układ ruralistyczny wsi Fabianów. (XV w.)
- układ ruralistyczny wsi Galew. (XIV w.)
- układ ruralistyczny wsi Izbicno. (XVIII w.)
- układ ruralistyczny wsi Karmin. (XIV w.)
- układ ruralistyczny wsi Karminiek. (XVI w.)
- układ ruralistyczny wsi Koźminiec. (XVIII w.)
- układ ruralistyczny wsi (dawniej miasto) Lutynia. (XIV w.)
- układ ruralistyczny wsi Polskie Ołędry. (XVII w.)
- układ ruralistyczny wsi Sośnica. (XIV w.)
- układ ruralistyczny wsi Strzyżew. (XV w.)
- układ ruralistyczny wsi Trzebowa. (XVI w.)

3. Obiekty architektury sakralnej:**• kościół parafialny pw. św. Tekli w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**

Dzieje najstarszej świątyni wzniesionej na miejscu obecnego kościoła sięgają XVI wieku, wówczas to wzmiankowany zostaje drewniany kościół pw. św. Krzyża i św. Katarzyny zniszczony przez pożar w 1545 r., na jego miejscu ufundowany zostaje przez Macieja Dobrzyckiego nowy kościół również strawiony przez ogień w czasie pożaru całej Dobrzyca w 1777 r. W rok po pożarze za sprawą ówczesnego proboszcza S. Łukomskiego i staraniem Augusta Gorzeńskiego wzniesiona zostaje przez cieślę A. Wilczerowicza istniejąca do dziś drewniana świątynia pw. św. Tekli. W ciągu XIX i XX w. kościół kilkakrotnie przebudowywany i rozbudowywany zatracił swe pierwotne proporcje. Obecnie rozplanowany na rzucie wydłużonego prostokąta z węższym, wyodrębnionym, wydłużonym prezbiterium zamkniętym trójbocznie z niższą zakrystią przylegającą od wschodu i z czworoboczną wieżą od zachodu. Kościół o konstrukcji zrębowej w najstarszej części, pozostałe ściany zapewne o konstrukcji szkieletowej, od zewnątrz oszalowany deskami i listwami umieszczonymi na łączeniu desek. Wnętrze jednoprzestrzenne zwieńczone belkowymi stropami z ozdobnymi drewnianymi sufitymi. Drewniana wieża od zachodu wtopiona w korpus świątyni, zwieńczona hełmem namiotowym z iglicą, kulą i krzyżem. Przy wschodnim szczycie nawy drewniana wieżyczka na sygnaturkę. Korpus nakryty dachem dwuspadowym, prezbiterium niższe z dachem dwuspadowym z trójpalcowym zamknięciem. Od strony południowej do nawy przylega niska kruchta boczna. Wszystkie dachy kryte gontem, helmy blacha.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

- **kościół poewangelicki, ob. rzymskokatolicki filialny pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Dobrzycy (parafia Dobrzyca) [w rejestrze zabytków]**

Obiekt reprezentujący sakralną architekturę protestancką wybudowany około 1841 roku dla okolicznych mieszkańców wyznania ewangelicko-augsburskiego. Wzniesiony na rzucie wydłużonego prostokąta z jednoprzestrzennym wnętrzem z z drewnianym stropem i dwuspadowym dachem o niewielkim kącie nachylenia. Korpus główny zamknięty absydą z dwoma pomieszczeniami pomocniczymi po bokach. Od północy dodatkowe pomieszczenie pełniące funkcję zakrystii. Wzdłuż ścian bocznych drewniane empory połączone z emporą organową w części zachodniej. Całość utrzymana w formach klasycystycznych z elewacją, tynkowaną, dekorowaną boniami i skromnymi gzymsami oraz oprawami otworów okiennych. Zapewne w 2. poł. XIX w. dobudowana została do korpusu czterokondygnacyjna wieża z pomieszczeniem pomocniczym w narożu. Wieża utrzymana w stylistyce neoromańskiej pierwotnie z trójkątnymi szczytami w zwieńczeniu i iglicowym hełmem, obecnie wieża zamknięta prostym gzymsem i zwieńczona baniastym hełmem.
- **kościół parafialny pw. św. Barbary w Karminie [w rejestrze zabytków]**

Klasycystyczna w stylu świątynia w Karminie pobudowana w 1826 roku z fundacji Witta Gorzeńskiego herbu Nałęcz na miejscu wcześniejszego drewnianego kościółka z 1719 r. Parafia wzmiankowana w XV wieku, w 2. poł. XVII w. funkcjonuje w miejscowości zbór braci czeskich. Obecna murowana świątynia założona na rzucie prostokąta (nawa główna) z węższym wyodrębnionym, prezbiterium zamkniętym prosto i zakrystia stanowiącą przedłużenie prezbiterium, od zachodu dostawiona wieża. Wnętrze jednoprzestrzenne z obszernym chórem muzycznym w części zachodniej. Nawa kryta dachem dwuspadowym, prezbiterium z zakrystią, niższym dachem trójspadowym, a wieża zwieńczona hełmem. Dachy w całości kryte dachówką ceramiczną oraz blachą w części helmu wieży. Elewacje tynkowane fakturowa z gładkimi pilastrami i obramieniami okiennymi i gzymsami. Elewacje artykułowane charakterystycznymi półkolistymi oknami.
- **kościół poewangelicki, ob. rzymskokatolicki filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Koźmińcu [w rejestrze zabytków]**

Budynek kościoła wzniesiony w latach 1899-1901 z funduszy gminy ewangelickiej Deutsch-Koschnim-Hauland ustanowionej w 1876 r. Obiekt murowany z cegły na kamiennym cokole w zbudowany z zachowaniem cech stylistycznych charakterystycznych dla budowli neogotyckich. Kościół orientowany, jednonawowy z prezbiterium zamkniętym prostokątnie oraz z masywem wieżowym od strony zachodniej, dachy nad prezbiterium, nawą i wieżą dwuspadowe o dużym kącie nachylenia połaci. Elewacje ceglane z elementami detalu wyrabianego w tynku, otwory okienne o wystroju ostrołuku, na zewnątrz wykonane przypory, Szczyty urozmaicone sterczynami, w szczycie wieży umieszczone tarcze zegara. Wnętrze z emporą organową w większości z oryginalnym wystrojem. Budynek pastorałki wybudowany w 1. ćw. XX w. z secesyjnymi elementami stylistycznymi, usytuowany kalenicowa do głównej drogi, podpiwniczony, parterowy z mieszkalnym poddaszem z wysokim dachem naczółkowym. Budynek murowany z cegły, z kamiennym cokolem i tynkowanymi elewacjami, od wschodu zachowana drewniana weranda.
- **kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Lutyni [w rejestrze zabytków]**

Kościół pobudowany w 1802 r. z fundacji ówczesnego właściciela Lutynia Józefa Otuskiego na miejscu starszego drewnianego kościoła z XVI wieku (parafia Lutyńska zapewne jeszcze starsza). Bardzo ciekawy architektonicznie budynek kościoła prezentuje cechy wspólne dla stylu barokowego (wieża) i klasycystycznego korpus główny i zakrystia. Świątynia orientowana, zbudowana na planie wydłużonego prostokąta z wyodrębnioną kwadratową w rzucie wieżą od zachodu i z półokrągłą zakrystią przylegającą do prosto zamkniętego prezbiterium. Wnętrze świątyni salowe z krótkim prezbiterium równym szerokości nawy i wyodrębnionym łukiem tęczowym. Dach nad korpusem

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

dwuspadowy kryty blachą, nad zakrytą dach półkupałasty, w zwieńczeniu wieży helm baniasty z przezroczem zwieńczony iglicą, nad łączeniem nawy i prezbiterium wieżyczka na sygnaturkę. Elewacje tynkowane z płaskim detalem architektonicznym.

- **kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny w Sońnicy [w rejestrze zabytków]**

Drewniana świątynia, wzniesiona w 1745 r. stanowi przykład XVIII-wiecznego ludowego budownictwa sakralnego. Kościół pobudowany na miejscu wcześniejszej – także drewnianej świątyni – wzmiankowanej w 1445 r., fundowany przez Konstantego Rogalińskiego. Kościół poddany gruntownej restauracji na początku XIX w. Zapewne wówczas dobudowane zostały do pierwotnej budowli zakrycia (konstrukcja ryglowa), kruchta boczna (zapewne konstrukcji ryglowej) oraz drewniana wieża na słup wraz z mурowaną kruchtą. Kościół założony na planie zbliżonym do trapezu z lekko przełamaną linią ścian bocznych i niewyodrębnionym prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Wnętrze salowe, od północnego-zachodu prostokątna zakrycia, po stronie południowo-wschodniej kruchta boczna. Przed nawą dwukondygnacyjna wieża z szerszą kruchtą u dołu z zaokrąglonymi narożnikami. Kościół o konstrukcji sumikowi-łatkowej, szalowany na zewnątrz, z blaszaną wieżyczką na sygnaturkę. Dach dwuspadowy, wspólny nad nawą i prezbiterium, zakończony trójpołaciowo. Pozostałe dachy trójspadowe, całość kryta gontem nad nawą dwuspadowy, nad prezbiterium wielopołaciowy, całość kryta gontem.

4. Obiekty architektury rezydencjonalnej:

- dwór w Czarnuszcze

- **pałac w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**

Siedziba rycerska rodu Dobrzyńskich herbu Leszczyz, prawdopodobnie właściciele okolicznych ziem od XIV wieku. Zapewne w miejscu obecnego pałacu istniał drewniany dwór, po czym tzw. kamienica, czyli wzniesiona z kamienia wieża mieszkalna nazywana w czasach późniejszych zamkiem (1717 r.). Obiekt wielokrotnie zmieniał właścicieli, remontowany i przebudowywany. W latach 1717 – 1816 we władaniu rodziny Gorzeńskich herbu Nałęcz Aleksandra, Antoniego i Augustyna. Współcześnie zachowana architektura pałacu związana z działalnością inwestycyjną gen. Augustyna Gorzeńskiego. W najstarszej XVI-wiecznej formie pałac wzmiankowany jako tzw. kamienica na kopcu podlegająca w ciągu XVII i XVIII rozbudowie. Najprawdopodobniej obecna forma ukształtowana ok. 1785 r., ostatecznie budowa pałacu w obecnym kształcie ukończona w latach 1795 - 1999 wg ostatecznych klasycystycznych przekształceń zaprojektowanych przez znanego warszawskiego architekta Stanisława Zawadzkiego. Pałac utrzymany w stylistyce klasycystycznej, murowany, otynkowany, podpiwniczony, dwukondygnacyjny, wzniesiony na rzucie prostopadłe ustawionych prostokątów z portykiem u zbiegu obu skrzydeł. Każde ze skrzydeł nakryte połączonymi u zbiegu dachami trójpołaciowymi. Wnętrze dwutraktowe o poszczególnych pomieszczeniach połączonych amfiladą z reprezentacyjną klatką schodową w części pd.-wsch. połączoną z westybulem na parterze i piętrze. Pomieszczenia o charakterze reprezentacyjnym zlokalizowane na piętrze. Za wyjątkiem reprezentacyjnego portyku z płaskorzeźbionym tympanonem, elewacje obiektu dekorowane płaskim, klasycystycznym detalem architektonicznym z boniowaniem na narożach, płycinami, obramieniami okiennymi i profilowanymi gzymsami. Wnętrze zdobione dekoracyjnymi stiukami i malowidłami. Wykaz prac remontowo-konserwatorskich przy obiekcie obejmuje wymianę pokrycia dachowego w 4. ćw. XIX w., kapitalny remont prowadzony w latach 1951 -1958 oraz w okresie pomiędzy 1988 r. i 2005 r.

- **oficyna pałacowa w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**

Zbudowana w końcu XVIII w., w początku XIX wieku pełniła funkcję pokoi gościnnych, później mieszkanie lokaja i pralnia, od 1988 r. budynek administracyjny muzeum gruntownie wyremontowany w latach 90. XX w. i na pocz. XXI w. Usytuowana w pobliżu pałacu przy alei prowadzącej w kierunku

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

pd.-zach. do tzw. osady ogrodniczej, zwrócona fasadą w kierunku północno-zachodnim. Budynek niepodpiwniczony, murowany, tynkowany, parterowy z użytkowym poddaszem, założony na rzucie prostokąta, nakryty dachem łamanym – tzw. dachem uskokowym lub krakowskim. Wnętrze dwutraktowe z sienią przejściową na osi. Po środku dłuższych elewacji na osi sieni niewielkie ryzality stanowiące obramienia otworów wejściowych, od góry ryzality zamknięte trójkątnym naczółkiem. Dekoracja architektoniczna elewacji złożona z płasko opracowanych klasycznych detali w postaci boniowania na narożach, półkolumn w ryzalitach, opasek okiennych, profilowanych gzymsów i pilastrów.

- **pawilon pałacowy tzw. panteon w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**

Wzniesiony w końcu XVIII wieku, przed 1939 r. zlokalizowano w nim cieplarnie. Remontowany w międzywojniu, w latach 50. XX w. i na przełomie XX i XXI wieku. Usytuowany w południowej części parku w pobliżu granicy założenia, zwrócony frontem w kierunku północnym. Obiekt niepodpiwniczony, murowany, tynkowany, parterowy z głębokim kanałem grzewczym. Zbudowany na rzucie koła jednoprzestrzennym wnętrzem i od strony północnej z prostokątnym portykiem kolumnowym w porządku doryckim z tokańskimi kolumnami ze schodami z trzech stron. Portyk nakryty dachem dwuspadowym, pozostała część nakryta spłaszczoną kopułą. Wewnątrz w ścianach rozmieszczone symetrycznie nisze zamknięte półkoliście.

- **monopter pałacowy w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**

Zbudowany w końcu XVIII wieku jako glorieta, usytuowany na sztucznej wyspie po zachodniej stronie stawu. Obiekt murowany, parterowy, z wysokim boniowanym podpiwniczeniem, na planie koła z dobudowanymi zewnętrznymi schodami, na boniowanym podwyższeniu ustawiona kolumnada złożona tokańskich kolumn wspierających dekoracyjny gzyms. Całość nakryta spłaszczoną kopułą. Obiekt całkowicie wyremontowany w latach 2007-2008.

- **pałac w Fabianowie [w rejestrze zabytków]**

Wzniesiony ok. 1900 r. w stylistyce eklektycznej z zastosowaniem historyzujących detali wystroju architektonicznego. W okresie późniejszym rozbudowany o przybudówkę usytuowaną przed elewacją frontową. Murowany z cegły, dwukondygnacyjny z poddaszem i wysoką suteroną i pięciokondygnacyjną wieżą w północno-zachodnim narożu. Całość nakryta płaskimi stropodachami łącznie z późniejszą dobudówką od frontu. Zbudowany na rzucie prostokąta z ww. wieżą i wysuniętym skrzydłem od strony południowo-zachodniej z bocznym wejściem. Elewacje w większości ceglane w dolnych częściach licowane granitowymi ciosami w technice *opus isodomum*, detal architektoniczny wyodrębniony z lica elewacji, tynkowany w postaci opasek okiennych, płycin, naczółkowych nadokienników, lizen, gzymsów itp.

- dwór w Karminie

- oficyna dworska w Karminie

- **dwór w Sośnicy [w rejestrze zabytków]**

Klasycystyczny, zbudowany przed 1780 r., na początku XIX w. rozbudowany o kolumnowy portyk zwieńczony trójkątnym frontonem i w czasach późniejszych częściowo przebudowany i remontowany (koń. XIX w., ok. 1965 r.). Wzniesiony na planie prostokąta, murowany z cegły, podpiwniczony, parterowy z użytkowym poddaszem, nakryty wysokim dachem dwuspadowym krytym dachówką ceramiczną. Wnętrze dwu i półtraktowe, nakryte stropem i w pd.-zach. części ze sklepieniami krzyżowymi. Elewacje o bardzo skromnej dekoracji z opaskami okiennymi, profilowanym gzymsem z kroksztynami i boniowaniem na narożach. Nowsze otwory okienne zamknięte odcinkowo.

- **dwór w Trzebinie [w rejestrze zabytków]**

Według daty zachowanej na chorągiewce wzniesiony w 1892 r., zrealizowany w połowie (brak południowego skrzydła) wg stylistyki utrzymanej w typie tzw. kostiumu francuskiego. Murowany z

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

cegły, podpiwniczony, parterowy z użytkowym (mieszkalnym), nakryty wysokim dachem dwuspadowym krytym dachówką ceramiczną. Zbudowany na rzucie zbliżonym do kwadratu z okrągłą wieżyczką zwieńczoną kopulastym hełmem w północno-zachodnim narożniku i zryzalitowaną elewacją wschodnią oraz wysuniętym gankiem wejściowym w południowej części elewacji zachodniej z wejściem głównym. Układ wnętrza niesymetryczny, dwu i półtraktowy z boczną sienią z dwoma wejściami. Elewacje tynkowane ze skromnym detalem architektonicznym w postaci opasek okiennych, płycin i obramień arkadowych otworów w ganku wejściowym.

- pałac w Trzebowej

5. Obiekty architektury użyteczności publicznej.

- Szkoła Podstawowa przy ul. Parkowej w Dobrzycy
- dawny budynek szkoły protestanckiej przy ul. Pleszewskiej 4 w Dobrzycy
- dawna stacja kolejki wąskotorowej w Dobrzycy
- **dawny zajazd pocztowy ze stanem przy Rynku 16 w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**
Wzniesiony w 2. połowie XVIII w., jeden z najstarszych murowanych budynków w Dobrzycy, wg lokalnej tradycji budynek wchodził pierwotnie w skład posiadłości dworskich. Od końca XIX wieku w prywatnych rekach. Budynek stanowi przykład tradycyjnej małomiasteczkowej architektury o formach klasycyzujących z charakterystycznie wylamanymi fragmentami dachu nad naczółkami wieńczącymi otwory wejściowe. Budynek zbudowany na rzucie wydłużonego prostokąta, w układzie kalenicowym, parterowy, niepodpiwniczony, z przejazdem w południowej części i przylegającą dawną stajniwozownią. Wnętrze w układzie dwutraktowym. Nad częścią parterową wysoki dach trójpołaciowy kryty dachówką ceramiczną. Wystrój architektoniczny elewacji bardzo skromny
- dawny ratusz przy Rynku 15 w Dobrzycy
- dawny hotel i restauracja przy Rynku 2 w Dobrzycy
- dawny szpital przy Rynku 5 w Dobrzycy
- dawny hotel i restauracja przy ul. Koźmińskiej 10 w Dobrzycy
- dawna poczta przy ul. Koźmińskiej 18 w Dobrzycy
- dawna szkoła w Fabianowie
- dawna szkoła podstawowa w Galewie
- dawna szkoła w Izbicznie
- Szkoła Podstawowa w Karminie
- dawna szkoła w Karminku
- dawna szkoła Karmińcu
- sala wiejska w Karmińcu
- Szkoła Podstawowa w Koźmińcu
- dawna szkoła, ob. przedszkole w Koźmińcu
- biblioteka publiczna w Koźmińcu
- dawna sala wiejska w Koźmińcu
- „Bar pod wieżyczką” w Koźmińcu
- dawna szkoła w Lutyni
- dawna szkoła w Polskich Olędrach
- Szkoła Podstawowa w Sośnicy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

- dawny gościniec w Sośnicy
- dawna szkoła w Sośnicy
- dawna szkoła w Sośnicze
- dawna szkoła w Strzyżewie

6. Obiekty architektury mieszkaniowej ujęte w gminnej ewidencji zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem:**• dom mieszkalny przy Rynku 1 w Dobrzycy**

[w rejestrze zabytków figurujący pod adresem ul. Pleszewska 1]

Obiekt wzniesiony w 1844 r. (wg niezrachowanej daty umieszczonej pierwotnie w szczycie facjaty frontowej), klasycystyczny, zbudowany na rzucie prostokąta, podpiwniczony, parterowy z mieszkalnym poddaszem z facjatą na osi elewacji frontowej. Szerokofrontowy, z wysokim dachem naczółkowym krytym dachówką ceramiczną z oknem powiekowym umieszczonym na osi elewacji podwórzowej. Wnętrze dwutraktowe z przelotową sienią po środku. Elewacje tynkowane o płaskiej, skromnej, klasycystycznej dekoracji w formie pilastrów i profilowanych gzymsów. o ok. połowy XIX w. Obiekt stanowi bardzo dobry przykład małomiasteczkowej architektury klasycystycznej.

7. Obiekty architektury gospodarczej ujęte w gminnej ewidencji zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem:**• spichlerz w Karminie [w rejestrze zabytków]**

Budynek murowany wzniesiony w 1828 roku w stylu historyzującym stanowi cenny przykład architektury epoki romantyzmu. Budynek charakteryzowany dekoracyjnym detalem architektonicznym odwołującym się do wzorów renesansowych. Całość podpiwniczona, część parteru wzniesiona z kamienia polnego, wyższe kondygnacje ceglane. Spichlerz na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny z użytkowym poddaszem, nakryty dachem dwuspadowym. Elewacje tynkowane z dekoracyjnym detalem i charakterystycznymi pseudoryzalitami na skrajach elewacji frontowej.

• spichlerz w Sośnicy, ob. budynek mieszkalny [w rejestrze zabytków]

Budynek murowany wzniesiony w latach 1830-1840 za sprawą Michała Chłapowskiego, ówczesnego właściciela dóbr Sośnickich, stanowi przykład budownictwa okresu romantyzmu wzorującego się na architekturze historycznej. Pomimo swego gospodarczego przeznaczenia budynek został potraktowany dekoracyjnie, utrzymany w stylistyce neorenesansowej wzorowanej na XVI-wiecznych zamkach i pałacach włoskich. Wzniesiony z użyciem cegły i kamienia polnego, na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny nakryty dachem dwuspadowym. Elewacje tynkowane z dekoracyjnym detalem i wyraźnymi podziałami architektonicznymi. Na początku XX w. obiekt zaadaptowany na pomieszczenia mieszkalne.

8. Zabytki techniki:

- młyn w Dobrzycy
- most kolejki wąskotorowej w Fabianowie
- wiatrak-koźlak w Polskich Ołędрах
- wiatrak-koźlak w Sośnicze

9. Historyczne ogrody i parki krajobrazowe.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

- park dworski w Czarnuszcze
- **park pałacowy w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**

Założony wraz z gruntowną przebudową pałacu na miejscu wcześniejszego ogrodu włoskiego wzmiankowanego w źródłach w 1717 r. przez projektanta Giencza. Park krajobrazowy w typie tzw. parku angielskiego o cechach sentymentalno-romantycznych obejmuje 9,2 ha, częściowo park wchłonął istniejący wcześniej w pobliżu pałacu folwark. W południowo-zachodniej części założenia usytuowane tereny ogrodów warzywnych i sadów z domkiem ogrodnika z końca XIX w. Park rozplanowany na rzucie czworoboku z wydłużoną częścią pn.-zach. wzdłuż rzeczki Potoka, na której założony staw ze sztuczną wyspą. Na wyspie jeden z pawilonów ogrodowych tzw. monopter, ponadto na terenie parku zlokalizowane dwa inne pawilony tzw. monopter i oficynka i inne obiekty tj. sztuczna grotta z istniejącymi do 1963 r. sztucznymi ruinami tzw. kasztel złożony z dwóch baszt połączonych murem, sztuczne wzgórze widokowe, ptaszarnia oraz niezachowane brama wodna i szklarnie. Wokół parku częściowo zachowane mурowane z cegły ogrodzenie. Zachowane główne osie widokowe i częściowo rewaloryzowany na przełomie XX i XXI wieku układ alejek. Drzewostan zróżnicowany z nowszymi nasadzeniami z końca XIX w. z najbardziej znanym okazem platana klonolistnego o obwodzie ponad 10 metrów. Na osi głównego wjazdu do parku pierwotnie zlokalizowana była XVIII-wieczna stajnia dla koni cugowych i wozownia założona na rzucie podkowy, nadbudowana o jedną kondygnację w połowie XIX w.
- park strzelecki w Dobrzycy
- **park pałacowy w Fabianowie [w rejestrze zabytków]**

Krajobrazowy, założony zapewne w ostatniej ćwierci XIX w. na powierzchni 2,15 ha w bezpośrednim otoczeniu pałacu, przekształcony w części południowo-zachodniej po 1972 r. w związku z budową nowych obiektów na potrzeby Domu Opieki Społecznej. Rozplanowany na planie nieregularnego czworoboku wydłużonego na osi północ-południe, na niewielkim stoku schodzącym w kierunku rzeki Lutyni. Od strony północnej otoczony kamiennym murem, w parku niewielki staw otoczony groblą, przed pałacem gazon, przy ścieżce prowadzącej w stronę parku cmentarzyk dla psów dziedzica z zachowanymi nagrobkami. Najstarszy drzewostan złożony głównie z lip, robinii, klonów, świerków, brzoź i pojedynczych dębów błotnistych.
- park dworski w Karminie
- park dworski w Lutyni
- park dworski w Sośnicy
- **park dworski w Trzebinie [w rejestrze zabytków]**

Niewielki park krajobrazowy zachowany fragmentarycznie usytuowany w kierunku południowym od dworu ze stawem i częściowo pierwotnym drzewostanem.

10. Historyczne cmentarze wszystkich wyznań ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

11. Kapliczki, figury i krzyże przydrożne ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Zabytki ruchome

Najcenniejsze zespoły zabytków ruchomych stanowiące o dziedzictwie kulturowym zachowane zostały na wyposażeniu obiektów sakralnych z tereny gminy oraz w obrębie zespołu pałacowo-parowego w Dobrzycy. W poniższym wykazie wymieniono obiekty o najistotniejszych wartościach z opisem zespołu ruchomości wpisanych do rejestru zabytków.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

- **Dekoracja stiukowa i malarska wnętrza pałacu oraz elementy dekoracyjne w parku w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**
Całość klasycystycznej dekoracji malarskiej autorstwa Antoniego Smuglewicza i Roberta Stankiewicza oraz sztukatorskiej autorstwa Michała Ceprowskiego vel Ceptowicza zachowanej we wnętrzu pałacu o wysokich walorach artystycznych, naukowych i historycznych. Ponadto elementy ruchome z przełomu XVIII i XIX w. w postaci pieców, płaskorzeźb, posągów i elementów rzeźbiarskich zlokalizowanych we wnętrzu pałacu i na terenie parku.
- **Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Tekli w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**
32 obiekty tworzące spójny stylistycznie, barokowy zespół wyposażenia z elementami gotycko-renesansowymi i ludowymi. Zabytki te stanowią integralną grupę ruchomości tworzących wyposażenie kościoła, reprezentując dzieła snycerki, rzeźby, malarstwa, aurealiów z okresu od przełomu XVI i XVII wieku do 2. poł. XVIII wieku.
- **Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Barbary w Karminie [w rejestrze zabytków]**
13 obiektów tworzących dość spójny zespół obiektów sztuki snycerskiej, rzeźbiarskiej, malarskiej reprezentującej przede wszystkim stylistykę późnobarokową i klasycystyczną z przełomu XVIII wieku oraz z 1. poł. XIX wieku. A także elementy stanowiące dzieła sztuki gotyckiej.
- **Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Lutyni [w rejestrze zabytków]**
23 obiekty tworzące zróżnicowane stylistycznie, barokowy i klasycystyczny zespół wyposażenia kościoła zbudowanego na początku XIX wieku. Zabytki te stanowią integralną część wyposażenia kościoła, reprezentując głównie dzieła snycerki, rzeźby, malarstwa, aurealiów i rzemiosła artystycznego z okresu od XVII do 1. poł. XIX wieku.
- **Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Marii Magdaleny w Sońnicy [w rejestrze zabytków]**
30 obiektów tworzących jednorodny stylistycznie, przede wszystkim barokowy zespół wyposażenia stanowiącego integralne wyposażenie kościoła. Poszczególne obiekty wykonane głównie w XVIII wieku stanowią dzieła snycerki, stolarki, rzeźby, malarstwa, aurealiów i rzemiosła artystycznego, także XIX-wiecznej sztuki ludowej.

Zabytki archeologiczne

Pod względem geograficznym i geologicznym gmina Dobrzyca położona jest w obrębie mezoregionu Wysoczyzny Kaliskiej. Jest to obszar równiny morenowej wykształconej w stadiale Warty zlodowacenia środkowopolskiego reprezentujący pofalowany krajobraz o deniwelacjach sięgających do 10 m i niewielkich kilkuprocentowych spadkach terenu. Poza rozległymi terenowymi obniżeniami kotlinowymi obszar ten charakteryzują doliny rzek Lutyni i jej dopływu rzeki Potoka oraz pozostałe pomniejsze ciek wodne. Rzeki w gminie Dobrzyca płyną w kierunku z południa na północ. Większość obszaru gminy zajmują utwory czwartorzędowe w postaci płaszczyn glin zwałowych oraz piasków akumulacji lodowcowej z licznymi głazami. Wyspowo występują tu także płyty trzeciorzędowych pstrych ilów, w na obszarach dolinnych mady i piaski rzeczne. To właśnie na tarasach zalewowych wspomnianych rzek występują najżyźniejsze gleby i to te tereny najintensywniej koncentrowały osadnictwo od mezolitu, poprzez neolit, epokę brązu, epokę żelaza aż po czasy późnego średniowiecza.

Na terenie gminy Dobrzyca zlokalizowana została duża ilość stanowisk archeologicznych, a ich wartość naukowo-badawczą należy ocenić jako zróżnicowaną. Można uznać, iż stanowiska te rozmieszczone są

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

regularnie i podzielić je na dwa główne skupiska stanowisk archeologicznych. Otóż około 60% wszystkich stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych metodą AZP stanowią stanowiska zlokalizowane wzdłuż rzeki Lutyni (wraz z bezimiennymi dopływami) w okolicach miejscowości Lutynia, Fabianów, Sośnica, Czarnuszka, Karmin, Karminek i Trzebowa. Drugie zgrupowanie stanowisk archeologicznych szacowane na około 30 % z całości stanowisk na terenie gminy zlokalizowane jest wzdłuż największego w tym rejonie dopływu Lutyni, czyli Potoki w okolicach Dobrzyca rozdzielającej się na Potokę A i Potokę B, nad którą położone są miejscowości Strzyżew i Dobrzyca.

Zlokalizowane w obydwu skupiskach stanowiska archeologiczne charakteryzują się bardzo szerokim przekrojem kulturowo-chronologicznym, gdyż wśród stanowisk odnajdujemy osady i ślady osadnicze świadczące o osadnictwie pradziejowym związanym zarówno kulturą łużycką, pomorską, przeworską i wczesnośredniowieczną oraz średniowieczną i nowożytną.

W kilku miejscach zlokalizowano także pojedyncze stanowiska z okresu neolitu, jednak stanowią one bardzo wąską grupę znalezisk.

Stosunkowo liczniej reprezentowana jest kultura łużycka z cennym cmentarzyskiem halsztackim w okolicach Trzebina i cmentarzyskiem z epoki brązu w okolicach Lutyni. Okres kultury pomorskiej reprezentuje zaledwie kilka stanowisk, ale z jednym bardzo ważnym dla wyróżnienia kultury wejherowsko-krotoszyńskiej stanowiskiem w okolicy Sośnicy. Najliczniej reprezentowanym na terenie gminy Dobrzyca osadnictwem jest to związane z kulturą przeworską (Dobrzyca, Fabianów, Lutynia, Czarnuszka, Strzyżew, Sośnica, Karmin, Karminek) z kilkoma cennymi cmentarzyskami i osadami. Równie wiele stanowisk związanych jest z okresem wczesnego średniowiecza i średniowiecza z osadami wiejskimi i miejskimi (Lutynia, Dobrzyca) oraz szczególnie interesującymi średniowiecznymi kopcami podworskimi (Dobrzyca, Czarnuszka, Karminek i Karmin).

W okresie wczesnego i późnego średniowiecza następuje okres intensywnej lokalizacji wsi związane z przebudową stosunków osadniczych i lokacją wsi na prawie niemieckim (XIV-XV w.). W okresie nowożytnym osadnictwo na terenie gminy Dobrzyca stopniowo wykracza poza zajmowane wcześniej rejony dolin rzecznych i obejmuje także tereny wysoczyzny. W tym czasie kształtują się obecne układy takich miejscowości jak: Izbiczno, Koźminiec, Polskie Ołędry, Trzebowa.

Wszystkie stanowiska średniowieczne i nowożytne występujące w pobliżu wymienionych miejscowości wyznaczają tym samym ich najstarszą metrykę.

W chwili obecnej w przypadku wielu stanowisk trudno jest sprecyzować ich wartość poznawczą, zwłaszcza tych związanych z osadnictwem pradziejowym. W związku z tym na wytypowanych przez WUOZ stanowiskach archeologicznych należy najpierw przeprowadzić szczegółową ich inwentaryzację oraz wykonać badania weryfikacyjno-sondazowe, a na ich podstawie dokonać wyboru obiektów archeologicznych przeznaczonych do wpisu do rejestru zabytków.

Najistotniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego gminy Dobrzyca biorąc pod uwagę zabytki archeologiczne stanowią obiekty o widocznej formie krajobrazowej takie jak:

- **Kopiec podworski (tzw. grodzisko stożkowate) w Czarnuszcze [w rejestrze zabytków]**
Obiekt reprezentujący istotną w skali regionu wartość historyczną i naukową stanowiący pozostałość po drewnianym dworze funkcjonującym od połowy XIV do przełomu XV i XVI wieku. Zachowany w postaci częściowo kopca porośniętego drzewami i krzewami o wysokości dochodzącej do około 3 m. i średnicy około 26 m ze słabo rozpoznawalną pozostałością fosy o szerokości dochodzącej do 5 metrów i śladami dodatkowego wału po zachodniej stronie nasypu. Prace wykopaliskowe prowadzone w obrębie obiektu w 1986 r. wykazały ślady użytkowania kopca i określiły dwie fazy jego funkcjonowania. W wazie wcześniejszej kopiec usypano do wysokości 2,5m a na jego kulminacji w centrum wybudowany został drewniany budynek w oparciu o technikę zrębową mający formę trój kondygnacyjnej wieży. Faza druga związana jest z częściową niwelacją i wyrównaniem kopca i

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

wzniesieniem na pogorzelsku nowego nieokreślonego do końca obiektu. W źródłach jako właściciele dworu funkcjonują Wieniawici Przeczlaus i Hynek.

- **Kopiec podworski (tzw. grodzisko stożkowate) w Karminie [w rejestrze zabytków]**
Obiekt reprezentujący istotną w skali regionu wartość historyczną i naukową stanowiący pozostałość po drewnianym dworze funkcjonującym od połowy XIV do przełomu XV i XVI wieku. Zachowany w postaci częściowo rozwieszonego (w części północnej) kopca o wysokości dochodzącej do około 3,5 m. i średnicy około 32 m z pozostałością po fosie o szerokości od 5 do 7 metrów łączącej się z niewielkim ciekim wodnym. W centrum nasypu istnieje niewielkie zagłębienie. Podczas prac wykopaliskowych prowadzonych w obrębie obiektu w 1934 r. i 1986 r. wydobyty zabytkowy materiał ruchomego potwierdził istnienie drewnianego dworu zniszczonego przez pożar w końcu XV wieku.
- **Grodzisko wczesnośredniowieczne w Lutyni [w rejestrze zabytków]**
Stanowisko archeologiczne odkryte w l. 30. XX w. Do chwili obecnej nie przebadane wykopaliskowo, obecnie zalesione. Częściowo naruszone poprzez nielegalne wykopy na koronie wału i na majdanie. Od strony południowej fragmentarycznie zachowany wał obronny drewniano-ziemny, w części zachodniej i północnej widoczne w wykopach kamienie polne stanowiące materiał konstrukcyjny użyty do budowy wału.

W przypadku stanowiska archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Ponadto wśród istotnych stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych zostało 205 obiektów zabytkowych w zespołach, gdzie wydzielono:

- 193 osady
- 3 cmentarzyska
- 3 grodziska

Poza zespołami, gdzie wydzielono:

- warstwy archeologiczne w strefie układu urbanistycznego Dobrzycy
- 5 osad

(Źródło ww. danych: Gminna ewidencja zabytków archeologicznych gminy Dobrzyca)

Zgodnie z art. 3 pkt 4 *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

A zatem zabytki archeologiczne stanowią ważną część szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego, w tym przypadku związanego z terenem gminy Dobrzyca. Na pełen zasób tychże zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące, a także skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego uznaje zabytki archeologiczne za istotne źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych w Polsce jest ogólnokrajowy program badawczo-konserwatorski nazywany Archeologicznym Zdjęciem Polski (AZP). Program ten systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym danego obszaru, głównie poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak zastrzec, iż zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych stanowi zbiór otwarty i jest stale uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu.

Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Na terenie gminy zlokalizowane jest jedno muzeum o znaczeniu ponadregionalnym, a mianowicie Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy – Zespół Pałacowo-Parkowy. Muzeum to stanowi jednostkę kultury w stanowiącą własność i finansowaną przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego i strukturalnie nie jest związane z Samorządem Gminy Dobrzyca.

Gmina Dobrzyca nie posiada w zorganizowanej formie zasobów, które można by określić jako obiekty muzealne.

Jednakże samorząd lokalny prowadzi ścisłą współpracę z Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy – Zespół Pałacowo-Parkowy w sferze organizowania czasowych ekspozycji poświęconych tradycji, historii i dziedzictwa regionu Ziemi Dobrzyckiej.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

ZABYTKI OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY

Rejestr zabytków

REJESTR ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH					
Miejscowość	Obiekt	Numer w rejestrze zabytków	Data wpisu	Właściciel	Stan zachowania
Dobrzyca	Kościół parafialny p.w. św. Tekli	Kl.IV-73/71/53	30.10.1953	parafia rzymskokatolicka	dobry
Dobrzyca	Zbór ewangelicki, ob. rzymskokatolicki i kościół filialny pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych	439/A	30.04.1986	parafia rzymskokatolicka	do stateczny
Dobrzyca	Pałac	848/Wlkp/A	03.10.1949	województwo wielkopolskie	dobry
Dobrzyca	Park pałacowy (park, ogród użytkowy tzw. „sładki ogródek” i ogród użytkowy)	848/Wlkp/A	14.10.1958 i 05.10.2011	województwo wielkopolskie	bardzo dobry
Dobrzyca	Oficyna pałacowa oraz dwa pawilony ogrodowe (tzw. panteon i tzw. Monopter) w parku pałacowym	848/Wlkp/A	21.02.1964	województwo wielkopolskie	bardzo dobry
Dobrzyca	Dom przy Rynku (wpisany do rejestru jako dom przy ul. Pleszewskiej 1)	1209/A	02.09.1970	osoba prywatna	zły
Dobrzyca	Dawny zajazd pocztowy ze stanem (zajazd dla wozów i koni), ob. dom ze sklepem przy Rynku 16	1204/A	02.09.1970	osoba prywatna	dobry
Fabianów	Pałac, ob. Dom Pomocy Społecznej	530/A	31.12.1990	powiat pleszewski	dobry
Fabianów	Park pałacowy	634/A	13.12.1991	powiat pleszewski	do stateczny
Karmin	Kościół parafialny p.w. św. Barbary	1702/A	08.04.1975	parafia rzymskokatolicka	dobry

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

Karmin	Spichlerz	640/A	31.12.1991	osoba prywatna	bardzo zły
Koźminiec	Zespół kościoła ewangelickiego, ob. rzymskokatolickiego p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego: Kościół filialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, cmentarz przykościelny, pastorałowa, ob. dom mieszkalny nr 52 wraz z otoczeniem	882/Wlkp/A	23.01.2013	parafia rzymskokatolicka	dobry/zły
Lutynia	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny	1206/A	02.09.1970	parafia rzymskokatolicka	dobry
Sośnica	Kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny	A.K.I.11a/212 551/A	07.03.1933 31.12.1991	parafia rzymskokatolicka	dobry
Sośnica	Dwór	1026/A	12.03.1970	gmina Dobrzyca	bardzo dobry
Sośnica	Spichlerz, ob. dom mieszkalny	1027/A	12.03.1970	osoba prywatna	zły
Trzebin	Zespół dworsko-parkowy	517/A	19.06.1989	gmina Dobrzyca	dostateczny / zły

REJESTR ZABYTKÓW RUCHOMYCH

Miejscowość	Obiekt	Numer w rejestrze zabytków	Data wpisu	Właściciel	Stan zachowania
Dobrzyca	Wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Tekli	97/B	09.07.1985	parafia rzymskokatolicka	dobry
Dobrzyca	Dekoracja stiukowa i malarska wnętrza pałacu oraz elementy dekoracyjne w parku pałacowym	42/B	23.11.1970	województwo wielkopolskie	bardzo dobry
Karmin	Wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Barbary	186/B	13.03.1972	parafia rzymskokatolicka	Zły

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

Lutynia	Wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny	201/B	29.03.1972	parafia rzymskokatolicka	dobry
Sośnica	Wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Marii Magdaleny	203/B 442/Włkp/A	30.03.1972 25.03.2016	parafia rzymskokatolicka	dobry

REJESTR ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Miejscowość	Obiekt	Numer w rejestrze zabytków	Data wpisu	Właściciel	Stan zachowania
Czarnuszka	Kopiec podwarski (tzw. grodzisko stożkowe)	362/Włkp/C	31.12.1998*	Skarb Państwa (ANRSP)	dobry
Karmin	Kopiec podwarski (tzw. grodzisko stożkowe)	363/Włkp/C	31.12.1998**	Skarb Państwa (ANRSP)	dobry
Lutynia	Grodzisko wczesnośredniowieczne	443/Włkp/C	14.12.2012	Parafia rzymskokatolicka/ Skarb Państwa (Lasy Państwowe)	dobry

* Obiekt wpisany do rejestru zabytków województwa kaliskiego pod numerem rejestru 766/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kaliszu z dnia 31 grudnia 1998 r. przepisany do księgi C województwa wielkopolskiego pod numerem rejestru 362/Włkp/C.

** Obiekt wpisany do rejestru zabytków województwa kaliskiego pod numerem rejestru 758/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kaliszu z dnia 31 grudnia 1998 r. przepisany do księgi C województwa wielkopolskiego pod numerem rejestru 363/Włkp/C.

Skala oceny stanu zachowania zabytków:

- bardzo dobry
- dobry
- dostateczny
- zły
- bardzo zły

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**Pomniki historii**

Na terenie gminy Dobrzyca nie występują zabytki uznane za pomnik historii.

Parki kulturowe

Na terenie gminy Dobrzyca nie ustanowiono parku kulturowego.

Zabytki w gminnej ewidencji zabytków nieruchomości

Gminna ewidencja zabytków nieruchomości dla gminy Dobrzyca założona została w latach 2009-2010

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH					
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Czas powstania	Nr rejestru zabytków Data wpisu
1.	CZARNUSZKA	DWÓR, ob. dom	nr 16	4 ćw. XIX w.	
2.	CZARNUSZKA	PARK DWORSKI		2 poł. XIX w.	
3.	CZARNUSZKA	BRAMA WJAZDOWA DO PARKU I OGRODZENIE PARKU		1933 r.	
4.	CZARNUSZKA	SPICHLERZ FOLWARCZNY		1858 r.	
5.	CZARNUSZKA	OBORA FOLWARCZNA, później obora – chlew – owczarnia, a następnie cielętnik		1858 r.	
6.	CZARNUSZKA	OBORA FOLWARCZNA		4 ćw. XIX w.	
7.	CZARNUSZKA	BUDYNEK WIELOFUNKCYJNY FOLWARCZNY (STAJNIA? – MAGAZYN), później warsztat, magazyn, garaż		I. 30 XX w.	
8.	CZARNUSZKA	FIGURA PRZYDROŻNA	przy domu nr 24	1864 r.	
9.	CZARNUSZKA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH – CZWORAK, ob. dom mieszkalny	nr 24	1939 r.	
10.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	OBORA, później owczarnia w zespole folwarcznym Marianów	nr 24(?),	pocz. XX w.	
11.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	CHLEW, później obora i owczarnia w zespole folwarcznym Marianów	nr 24(?),	1891 r.	
12.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym Marianów	nr 26(?),	4 ćw. XIX	
13.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	STODOLA POLNA w zespole folwarcznym Marianów	obok 24(?)	pocz. XX w.	
14.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	STAJNIA w zespole folwarcznym Marianów, ob. budynek wielofunkcyjny	nr 24(?)	4 ćw. XIX w.,	
15.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	BRAMA w zespole folwarcznym Marianów	obok nr 24(?)	k. XIX w.,	
16.	FABIANÓW	PALAC, ob. Dom Pomocy Społecznej	ul. Pleszewska 2	4 ćw. XIX w.	530/A 31.12.1990
17.	FABIANÓW	PARK PALACOWY	ul. Pleszewska 2	4 ćw. XIX w.	634/A 13.12.1991
18.	FABIANÓW	STAJNIA KONI CUGOWYCH, ob. magazyn	ul. Pleszewska 2	4 ćw. XIX w.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

19.	FABIANÓW	GORZELNIA, później magazyn zbożowy i suszarnia	ul. Pleszewska	4 ćw. XIX w.	
20.	FABIANÓW	MUR OGRODZENIOWY PARKU	ul. Pleszewska	4 ćw. XIX w.	
21.	FABIANÓW	SPICHLERZ, ob. budynek inwentarski	ul. Pleszewska	pocz. XIX w.	
22.	FABIANÓW	STODOŁA FOLWARCZNA POLNA	ul. Pleszewska	1912 r.	
23.	FABIANÓW	STODOŁA FOLWARCZNA	ul. Pleszewska	1900 r.	
24.	FABIANÓW	FRAGMENT OGRODZENIA I BRAMA WJAZDOWA Z DZIEDZIŃCA FOLWARCZNEGO	ul. Pleszewska	4 ćw. XIX w.	
25.	FABIANÓW	OBORA – STAJNIA FOLWARCZNA, później suszarnia i pomieszczenie magazynowe i socjalne	ul. Pleszewska	1904 r.	
26.	FABIANÓW	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH – CZWORAK, ob. dom mieszkalny	ul. Pleszewska 5	4 ćw. XIX w.	
27.	FABIANÓW	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	ul. Pleszewska 6	l.20-30 XX w.	
28.	FABIANÓW	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH – OSMIORAK, ob. dom mieszkalny	ul. Pleszewska 7	4 ćw. XIX w.	
29.	FABIANÓW	DOM	ul. Pleszewska 10	ok. 1935 r.	
30.	FABIANÓW	DOM	ul. Pleszewska 13	XIX w.	
31.	FABIANÓW	DOM	ul. Pleszewska 17	ok. 1915 r.	
32.	FABIANÓW	SZKOŁA, ob. dom mieszkalny	ul. Pleszewska 22	XIX/XX w.	
33.	FABIANÓW	DOM	ul. Pleszewska 35	ok. 1910 r.	
34.	FABIANÓW	MOST	ul. Pleszewska	ok. 1900 r.	
35.	FABIANÓW	PASY ŚRÓDPOLNE	teren między Fabianowem a Kowalewem	2 poł. XIX w.	
36.	FABIANÓW	DOM MIESZKALNY w zespole cegielni	ul. Przemysłowa 10	pocz. XX w.	
37.	DOBRZYCA	DOM, ob. dom, restauracja, sklep	ul. dr Alfreda Blusiewicza 1	1 ćw. XX w.	
38.	DOBRZYCA	DOM	ul. dr Alfreda Blusiewicza 3	l. 30 XX w.	
39.	DOBRZYCA	DOM	ul. dr Alfreda Blusiewicza 5	1930 r.	
40.	DOBRZYCA	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI	ul. Cmentarna	1802 r.	
41.	DOBRZYCA	DOM, ob. Komenda Policji	ul. Cmentarna 3	l. 30 XX w.	
42.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 5	4 ćw. XIX w.	
43.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 6	1 ćw. XX w.	
44.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 7	4 ćw. XIX w.	
45.	DOBRZYCA	TZW. ARESZT, ob. dom	ul. Cmentarna 9	XIX/XX w.	
46.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 11	l. 20 XX w.	
47.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 12	l.30 XX w.	
48.	Obiekt wykreślony z GEZ Zarządzeniem Nr SG.0050.32.2013 Wójta Gminy Dobrzyca z dnia 20 sierpnia 2013 r.				
49.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 14	1 ćw. XX w.	
50.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 23	1 ćw. XX w.	
51.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 26	po 1900 r.	
52.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 27	1 ćw. XX w.	
53.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 30	1 ćw. XX w.	
54.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 33	pocz. XX w.	
55.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 44	l. 30 XX w.	
56.	DOBRZYCA	DOM	ul. Klonów 6	ok. 1920 r.	
57.	DOBRZYCA	DOM	ul. Klonów 7	ok. 1900 r.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

58.	DOBRZYCA	ZBÓR EWANGELICKI ob. rzymskokatolicki kościół filiany pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych	ul. Koźmińska	2 ćw. XIX w. 1842 r.	439/A 30.04.1986
59.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 1	2 poł. XIX w.	
60.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM,	ul. Koźmińska 3	XIX/XX w.	
61.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 4	4 ćw. XIX w.	
62.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 5	XIX/XX w.	
63.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 6	1815 r.	
64.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 7	XIX/XX w.	
65.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 8	1 ćw. XX w.	
66.	DOBRZYCA	HOTEL, ob. dom, dom kultury	ul. Koźmińska 10	4 ćw. XIX w.	
67.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 11	pocz. XX w.	
68.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 12	2 poł. XIX w.	
69.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 13	I. 10 XX w.	
70.	DOBRZYCA	DOM, ob. poczta	ul. Koźmińska 17	4 ćw. XIX w.	
71.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 18	4 ćw. XIX w.	
72.	DOBRZYCA	DOM Z HOTELEM I WYSZYNKIEM, ob. GS "SCH"	ul. Koźmińska 19	ok. 1900 r.	
73.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 22	k. XIX w.	
74.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 23	1 ćw. XX w.	
75.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 27	4 ćw. XIX w.	
76.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 28	1 ćw. XX w.	
77.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 39	ok. 1930 r.	
78.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 40	ok. 1900 r.	
79.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 45	ok. 1920 r.	
80.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 46	4 ćw. XIX w.	
81.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 52	k. XIX w.	
82.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 57	ok. 1910 r.	
83.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 70	po 1900 r.	
84.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 74	I.20. XX w.	
85.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 76	I.30. XX w.	
86.	DOBRZYCA	DOM	ul. Krotochyńska 6	4 ćw. XIX w.	
87.	DOBRZYCA	MLYN GOSPODARSKI w zespole młyna	ul. Krotochyńska 21/1	1925 r.	
88.	DOBRZYCA	DOM MŁYNARZA w zespole młyna, ob. dom	ul. Nowa 1	1925 r.	
89.	DOBRZYCA	DOM OGRODNIA w zespole pałacowo-parkowym	ul. Nowa 15	4 ćw. XIX w.	
90.	DOBRZYCA	PARK STRZELECKI	ul. Parkowa	2. ćw. XX w.	
91.	DOBRZYCA	SZKOŁA PODSTAWOWA	ul. Parkowa 1	1889 r.	
92.	DOBRZYCA	DOM	ul. Parkowa 2	1920 r.	
93.	DOBRZYCA	FIGURA PRZYDROŻNA	ul. Pleszewska	pocz. XX w.	
94.	DOBRZYCA	BUDYNEK INWENTARSKI, (OBORA – STAJNIA – MASZALARNIA) w zespole folwarcznym Augustynów		4 ćw. XIX w.	
95.	DOBRZYCA	GORZELNIA Z DOMEM GORZELNIANEGO w zespole folwarcznym Augustynów	ul. Pleszewska	k. 3 ćw. XIX w.	
96.	DOBRZYCA	SPICHLERZ FOLWARCZNY w zespole folwarcznym Augustynów	ul. Pleszewska	poł. XIX w.	
97.	DOBRZYCA	BRAMA WJAZDOWA DO FOLWARKU w zespole folwarcznym Augustynów	ul. Pleszewska	4 ćw. XIX w.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

98.	DOBRZYCA	KUŹNIA FOLWARCZNA, ZESPÓŁ FOLWARCZNY AUGUSTYNÓW	ul. Pleszewska	4 ćw. XIX w.	
99.	DOBRZYCA	BUDYNEK INWENTARSKI, ob. dom mieszkalny z częścią gospodarczą	ul. Pleszewska 1	k. XIX w.	
100.	DOBRZYCA	PALAC w zespole pałacowo-parkowym	ul. Pleszewska 3	XVI w.	848/Wlkp/A 03.10.1949
101.	DOBRZYCA	SZKOŁA PROTESTANCKA, ob. dom	ul. Pleszewska 4	XIX/XX w.	
102.	DOBRZYCA	PARK PALACOWY w zespole pałacowo-parkowym	ul. Pleszewska 5a	k. XVIII w.	848/Wlkp/A 14.10.1958 i 05.10.2011
103.	DOBRZYCA	PAWILON OGRODOWY TZW. PANTEON w zespole pałacowo-parkowym	ul. Pleszewska 5a	k. XVIII w.	848/Wlkp/A 21.02.1964
104.	DOBRZYCA	MUR OGRODZENIOWY PARKU w zespole pałacowo-parkowym	ul. Pleszewska 5a	1896 r.	
105.	DOBRZYCA	PAWILON OGRODOWY TZW. OFICYNA (OFICYNKA) PALACOWA w zespole pałacowo-parkowym	ul. Pleszewska 5a	k. XVIII w.	848/Wlkp/A 21.02.1964
106.	DOBRZYCA	PAWILON OGRODOWY TZW. MONOPTER w zespole pałacowo-parkowym	ul. Pleszewska 5a	XVIII /XIX w.	848/Wlkp/A 21.02.1964
107.	DOBRZYCA	DOM	ul. Pleszewska 6	1 ćw. XX w.	
108.	DOBRZYCA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym Augustynów, ob. dom	ul. Pleszewska 11	k. XIX w.	
109.	DOBRZYCA	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	ul. Pleszewska (przy domu nr 12)	4 ćw. XIX w.	
110.	DOBRZYCA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ob. dom	ul. Pleszewska 13	k. XIX w.	
111.	DOBRZYCA	DOM	ul. Pleszewska 15	ok. 1900 r.	
112.	DOBRZYCA	STACJA KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ, ob. dom	ul. Pleszewska 25	pocz. XX w.	
113.	DOBRZYCA	DOM KOLEJOWY, ob. dom mieszkalny	ul. Pleszewska 27	ok. 1900 r.	
114.	DOBRZYCA	DOM PASTORA, ob. dom mieszkalny	ul. Rynek 1	1844 r.	1209/A 02.09.1970
115.	DOBRZYCA	HOTEL I RESTAURACJA, ob. dom katolicki	ul. Rynek 2	poł. XIX w.	
116.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 3	ok. 1900 r.	
117.	DOBRZYCA	SZPITAL w zespole kościoła parafialnego pw. św. Tekli, ob. dom,	ul. Rynek 5	1885 r.	
118.	DOBRZYCA	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. TEKLI	ul. Rynek 6	1778 r.	KI.IV- 73/71/53 30.10.1953
119.	DOBRZYCA	PLEBANIA w zespole kościoła parafialnego pw. św. Tekli	ul. Rynek 6	1888 r.	
120.	DOBRZYCA	RZĄDCÓWKA, później wikariatka w zespole kościoła parafialnego pw. św. Tekli	ul. Rynek 6	ok. 1880 r.	
121.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 7	pocz. XX w.	
122.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Rynek 8	pocz. XX w.	
123.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 9	1 ćw. XIX w.	
124.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 10	1936-37 r.	
125.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 11	k. XIX w.	
126.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 12	po 1900 r.	
127.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 13	po 1900 r.	
128.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM, ob. Urząd Gminy Dobrzyca	ul. Rynek 14	2 poł. XIX w.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

129.	DOBRZYCA	RATUSZ, ob. budynek biurowy	ul. Rynek 15	poł. XIX w.	
130.	DOBRZYCA	ZAJAZD POCZTOWY ZE STANEM, ob. dom i sklep	ul. Rynek 16	2 poł. XVIII w.	1204/A 02.09.1970
131.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 4	pocz. XX w.	
132.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 8	4. ćw. XIX w.	
133.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 12	1 ćw. XX w.	
134.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 14	ok. 1920 r.	
135.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 16	poł. XIX w.	
136.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 18	1 ćw. XX w.	
137.	SOŚNICA	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI tzw. stary		2 ćw. XIX w.	
138.	SOŚNICA	CMENTARZ EWANGELICKI		2 ćw. XIX w.	
139.	SOŚNICA	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI		I. 20-30 XX w.	
140.	SOŚNICA	FIGURA PRZYDROŻNA SERCA JEZUSOWEGO przy drodze na cmentarz katolicki		XIX/XX w. przed 1911 r.	
141.	SOŚNICA	KRZYŻ PRZYDROŻNY przy granicy z Fabianowem		1744-1745 r.	
142.	SOŚNICA	TZW. DOM DLA RENCISTÓW, ob. dom	nr 30	1902 r.	
143.	SOŚNICA	GOŚCINIEC, ob. dom	nr 31	1900 r.	
144.	SOŚNICA	KUŹNIA FOLWARCZNA, ob. dom	nr 32	4 ćw. XIX w.	
145.	SOŚNICA	OGRODZENIE DZIEDZINCA FOLWARCZNEGO w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym		3/4 ćw. XIX w.	
146.	SOŚNICA	SZKOŁA, ob. budynek mieszkalny	nr 35	2. dekada XX w.	
147.	SOŚNICA	STAJNIA KONI WYJAZDOWYCH – ŹREBIĘCIARNIA, ob. budynek inwentarsko mieszkalny	nr 82	ok. 1850 r.	
148.	SOŚNICA	DWÓR	nr 84	3 ćw. XVIII w.	1026/A 12.03.1970
149.	SOŚNICA	PARK DWORSKI	nr 84	2. poł. XIX w.	
150.	SOŚNICA	STAJNIA KONI ROBOCZYCH, ob. budynek mieszkalno-inwentarski	nr 85	3. ćw. XIX w.	
151.	SOŚNICA	RZĄDCÓWKA – KUCHNIA DWORSKA (?) ob. budynek mieszkalno-inwentarski	nr 86	k. XIX w.	
152.	SOŚNICA	SPICHLERZ, ob. dom mieszkalny	nr 87	ok. 1830-1840r.	1027/A 12.03.1970
153.	SOŚNICA	OBORA, ob. stodoła	nr 87	3 ćw. XIX w.	
154.	SOŚNICA	DOM	nr 88	po 1911 r.	
155.	SOŚNICA	OGRODZENIE WOKÓL CMENTARZA PRZYKOŚCIELNEGO		1 ćw. XX w. (ok. 1910 r.)	
156.	SOŚNICA	NAGROBEK KAJETANA MODLIBOWSKIEGO		I. 60 XIX w.	
157.	SOŚNICA	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. MARII MAGDALENY	nr 89	1745 r., pocz. XIX, 1832 r.	A.K.I.11a/2012 07.03.1933 i 551/A 31.12.1991
158.	SOŚNICA	PLEBANIA	nr 89	I.20 XX w.	
159.	SOŚNICA	SZKOŁA, ob. dom parafialny	nr 91	pocz. I.70 XIX w.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

160.	IZBICZNO	DOM	nr 7	1886 r.	
161.	IZBICZNO	OBERŻA, ob. sala wiejska i sklep, dom mieszkalny	nr 23	4 ćw. XIX w. rozbud. i przebud.	
162.	IZBICZNO	SZKOŁA, ob. dom mieszkalny i sala wiejska	nr 29	ok. 1910 r.	
163.	IZBICZNO	CMENTARZ EWANGELICKI		3 ćw. XIX w.	
164.	IZBICZNO	SŁUPKI BRAMNE w zespole cmentarza ewangelickiego		4 ćw. XIX w.	
165.	KARMIN	DWÓR w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. nie użytkowany	nr 4 lub 5 (?)	2 ćw. XIX w., k. XIX w., ok. 1932 r.	
166.	KARMIN	PARK w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym		XIX w.	
167.	KARMIN	OGRODZENIE PARKU		k. XIX w.	
168.	KARMIN	ALEJA w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym		pocz. XX w	
169.	KARMIN	RZĄDCÓWKA (OFICYNA?) w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. biuro	nr 3	1880 r.	
170.	KARMIN	SPICHLERZ w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. ruina	nr 3	1828 r.	640/A 31.12.1991
171.	KARMIN	WARSZTAT RYMARSKI w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. warsztaty	nr 3	1 ćw. XX w.	
172.	KARMIN	MASZTALARNIA – STAJNIA KONI CUGOWYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. warsztaty	nr 3	1890 r.	
173.	KARMIN	OBORA w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, później stajnia i owczarnia, ob. budynek inwentarski	nr 3	ok. 1850 r.	
174.	KARMIN	OGRODZENIE I BRAMY NA DZIEDZINIEC FOLWARCZNY w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 3	XIX/XX w.	
175.	KARMIN	GORZELNIA w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 2 (?)	2 poł. XIX w.	
176.	KARMIN	DOM OGRODNIKA (?) TZW. SŁUŻBÓWKA w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 6	ok. poł. XIX w.	
177.	KARMIN	WOZOWNIA DWORSKA w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	obok nr 6	ok. 1880-1890 r.	
178.	KARMIN	OBORA – STAJNIA KONI ROBOCZYCH – GARAŻ NA PLUGI w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. budynek inwentarski	nr 3	1926 r.	
179.	KARMIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 13	1911 r.	
180.	KARMIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 14	1913 r.	
181.	KARMIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 15	1914 r.	
182.	KARMIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 18	1914 r.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

183.	KARMIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 19	1912 r.	
184.	KARMIN	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. BARBARY	obok nr 25	ok. 1826 r.	1702/A 08.04.1975
185.	KARMIN	ALEJA w zespole kościoła parafialnego pw. św. Barbary	obok nr 25	pocz. XX w.	
186.	KARMIN	OGRODZENIE I BRAMA w zespole kościoła parafialnego pw. św. Barbary	obok nr 25	pocz. XX w.	
187.	KARMIN	PLEBANIA w zespole kościoła parafialnego pw. św. Barbary	obok nr 25	I. 1912-1914	
188.	KARMIN	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI		2 ćw. XIX w.	
189.	KARMIN	BRAMA I MUR OGRODZENIOWY w zespole cmentarza rzymskokatolickiego		2 poł. XIX w., I ćw. XX w.	
190.	KARMIN	SALKĄ PARAFIALNĄ I TZW. STARA PLEBANIA w zespole kościoła parafialnego pw. św. Barbary	nr 23	I poł. XIX w., 1935 r.	
191.	KARMIN	SZKOŁA	nr 23	pocz. XX w.	
192.	KARMIN	ALEJA PRZYDROŻNA (kasztanowcowo-jesionowa)		I ćw. XX w.	
193.	KARMINIEC	SZKOŁA, ob. dom mieszkalny	nr 11	1876 r.	
194.	KARMINIEC	TZW. HOTEL KAISERHOF Z SALĄ, później sala wiejska	nr 14	1895 r.	
195.	KARMINIEC	CMENTARZ EWANGELICKI		3 ćw. XIX w.	
196.	KARMINIEK	CHLEW	ul. Ostrowska nr 40	1937 r.	
197.	KARMINIEK	DOM, ob. sklep i dom	ul. Ostrowska nr 41	1919 r.	
198.	KARMINIEK	DOM	ul. Ostrowska nr 46	ok. 1900 r.	
199.	KARMINIEK	CHALUPA	ul. Ostrowska nr 78	I poł. XIX w. (?)	
200.	KARMINIEK	DOM	ul. ostrowska nr 80	2 poł. XIX w., przebud. 1924 r.	
201.	KARMINIEK	DOM	ul. Ostrowska nr 82	ok. 1900 r. przebud.	
202.	KARMINIEK	SZKOŁA, ob. dom	ul. Szkolna nr 5	pocz. XX w.	
203.	KARMIN NOWY	DOM	nr 4	ok. 1910 r.	
204.	KARMIN NOWY	DOM	nr 6	ok. 1910 r.	
205.	KOŹMINIEC	DOM	nr 33	ok. 1910 r.	
206.	KOŹMINIEC	DOM	nr 34	ok. 1910 r., przebud.	
207.	KOŹMINIEC	DOM	nr 36	ok. 1899 r.	
208.	KOŹMINIEC	CHLEW	w zagrodzie nr 39	I ćw. XX w.	
209.	KOŹMINIEC	DOM, ob. ruina	nr 41	ok. 1858 r.	
210.	KOŹMINIEC	CHLEW w zagrodzie	nr 44	I. 30. XX w.	
211.	KOŹMINIEC	SZKOŁA EWANGELICKA	nr 48	pocz. XX w.	
212.	KOŹMINIEC	SZKOŁA, ob. Szkoła Podstawowa	nr 50	4 ćw. XIX w.	
213.	Obiekt wykreślony z GEZ Zarządzeniem Nr SG.0050.25.2016 Burmistrza Gminy Dobrzyca z dnia 27 czerwca 2016 r.				
214.	KOŹMINIEC	DOM – SKLEP (?), ob. dom i „Bar pod wieżyczką”	w zagrodzie nr 51	I ćw. XX w.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

215.	KOŹMINIEC	BUDYNEK GOSPODARCZY, ob. wielofunkcyjny – magazyn	w zagrodzie nr 51	1 ćw. XX w.	
216.	KOŹMINIEC	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego		1899-1901 r.	882/Wlkp/A 23.01.2013
217.	KOŹMINIEC	CMENTARZ KOŚCIELNY w zespole kościoła ewangelickiego, ob. kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego	nr 51		882/Wlkp/A 23.01.2013
218.	KOŹMINIEC	OGRODZENIE w zespole kościoła ewangelickiego, ob. filialnego pw. Podwyższenia Krzyża Świętego		1 ćw. XX w.	
219.	KOŹMINIEC	PASTORÓWKA w zespole kościoła ewangelickiego, ob. kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego	nr 52	1 ćw. XX w.	882/Wlkp/A 23.01.2013
220.	KOŹMINIEC	CMENTARZ EWANGELICKI		poł. XIX w.	
221.	KOŹMINIEC	OBORA W ZAGRODZIE	nr 62	1932 r.	
222.	KOŹMINIEC	DOM	nr 73	XIX w.	
223.	KOŹMINIEC	DOM	w zagrodzie nr 74	2 poł. XIX w.	
224.	KOŹMINIEC	OBORA	w zagrodzie nr 74	1912 r.	
225.	KOŹMINIEC	DOM	nr 82	1 ćw. XX w.	
226.	KOŹMINIEC	DOM	nr 91	1923 r. przebud.	
227.	KOŹMINIEC	DOM, ob. dom i biblioteka	nr 92	I. 30. XX w.	
228.	KOŹMINIEC	DOM, ob. dom i sklep	nr 93	I. 20. XX w.	
229.	KOŹMINIEC	DOM	nr 94	I.20-30. XX w.	
230.	KOŹMINIEC	OBORA, ob. budynek wielofunkcyjny	obok nr 94	I. 20. XX w.	
231.	KOŹMINIEC	DOM	nr 97	1 ćw. XX w., przebud.	
232.	KOŹMINIEC	DOM	nr 122	1914 r.	
233.	SOŚNICZKA	DOM	nr 1	2 poł. XIX w., przebud.	
234.	SOŚNICZKA	WIATRAK - KOŹLAK		1872 r.	
235.	SOŚNICZKA	DOM	w zagrodzie nr 8	2 poł. XIX w.	
236.	SOŚNICZKA	BUDYNEK GOSPODARCZY	w zagrodzie nr 8	1914 r.	
237.	SOŚNICZKA	OBORA	w zagrodzie nr 8	1911 r.	
238.	SOŚNICZKA	DOM	nr 11	1895 r.	
239.	SOŚNICZKA	DOM	nr 13	XIX/XX w.	
240.	SOŚNICZKA	SZKOŁA, ob. dom i świetlica	nr 14	I. 10. XX w.	
241.	SOŚNICZKA	DOM	nr 17	2 poł. XIX w.	
242.	SOŚNICZKA	DOM	nr 21	I. 20. XX w.	
243.	SOŚNICZKA	DOM	nr 22	ok. 1915 r.	
244.	SOŚNICZKA	CMENTARZ EWANGELICKI		3 ćw. XIX w.	
245.	SOŚNICZKA	KAPLICA w zespole cmentarza ewangelickiego		1 ćw. XX w.	
246.	TRZEBOWA	DWÓR w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. dom	nr 9	XVIII-XIX w., pocz. XX w.	
247.	TRZEBOWA	PARK w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym		poł. XIX w.	
248.	TRZEBOWA	DOM WŁODARZA I KOWAŁA w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. nie użytkowane	nr 8	4 ćw. XIX w.	
249.	TRZEBOWA	SŁUPEK BRAMNY w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym		1 ćw. XX w.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

250.	TRZEBOWA	STAJNIA KONI WYJAZDOWYCH – WOZOWNIA – SPICHLERZ w zespole dworsko-parko-wo-folwarcznym, ob. budynek wielofunkcyjny	nr 4	ok. 1900 r.	
251.	TRZEBOWA	STAJNIA KONI ROBOCZYCH w zespole dworsko-parko-wo-folwarcznym, ob. budynek wielofunkcyjny		1900 r.	
252.	TRZEBOWA	STODOŁA w zespole dworsko-parko-wo-folwarcznym, ob. budynek inwentarski		k. XIX w., przebudow.	
253.	TRZEBOWA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. dom	nr 6	4 ćw. XIX w.	
254.	TRZEBIN	DOM PÓŹNIEJ SKLEP, OB. DOM	nr 4	pocz. XX w.	
255.	TRZEBIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH – CZWORAK, ob. dom	nr 8	k. XIX w., przebud.	
256.	TRZEBIN	PARK DWORSKI		k. XIX w.	517/A 19.06.1989
257.	TRZEBIN	DWÓR, później szkoła, ob. dom i klub rolnika	nr 10	1892 r.	517/A 19.06.1989
258.	TRZEBIN	BUDYNEK INWENTARSKI FOLWARCZNY, ob. częściowo dom	nr 11	Pocz. XX w., po 1903 r. częściowo przebudow.	
259.	TRZEBIN	STODOŁA PARCELANTA	nr 11	pocz. XX w., nadbud.	
260.	TRZEBIN	BUDYNEK INWENTARSKI FOLWARCZNY, później częściowo dom, ob. wielofunkcyjny	nr 12	4 ćw. XIX w.; po 1903 w części przebud.	
261.	TRZEBIN	STODOŁA FOLWARCZNA	nr 12	4 ćw. XIX w.; przebud. pocz. XX w.	
262.	TRZEBIN	STODOŁA FOLWARCZNA, ob. dom i człon wielofunkcyjny	nr 25	4 ćw. XIX w.; przebud. pocz. XX w.	
263.	TRZEBIN	OWCZARNIA, ob. dom i budynek wielofunkcyjny	nr 26	2 poł. XIX w., po 1903 r. przebud.	
264.	GALEW	DOM	nr 16	k. XIX w.	
265.	GALEW	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	obok nr 17	k. XIX w., przebud.	
266.	GALEW	STODOŁA	nr 23	4 ćw. XIX w.	
267.	GALEW	DOM	nr 23	I. 20. XX w.	
268.	GALEW	DOM	nr 27	I ćw. XX w.	
269.	GALEW	SZKOŁA	nr 39	1836 r. (?), k. XIX w.	
270.	GALEW	BUDYNEK GOSPODARCZY przy szkole	nr 39	pocz. XX w.	
271.	GALEW	DOM	nr 45	4 ćw. XIX w.	
272.	GALEW	DOM	nr 47	ok. 1910 r.	
273.	GALEW	STODOŁA	nr 51	pocz. XX w.	
274.	GALEW	DOM	nr 51	k. XIX w.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

275.	GALEW	DOM	nr 53	1867 r.	
276.	GALEW	DOM	nr 56	ok. 1910 r.	
277.	GALEW	DOM	nr 60	ok. 1910 r., przebud.	
278.	GALEW	DOM	nr 66	1 poł. XIX w., przekoszt.	
279.	GALEW	DOM	nr 74	1916 r.	
280.	GALEW	DOM	nr 77	ok. 1910 r.	
281.	GALEW	DOM	nr 80	1 ćw. XX w.	
282.	GALEW	DOM	nr 81	1. 20 XX w.	
283.	LUTYNIA	STAJNIA PRZYDORSKA Z MASZTALARNIĄ I WOZOWNIĄ		4 ćw. XIX w.	
284.	LUTYNIA	OFICyna, PÓŹNIEJ DOM RZĄDCY, ob. nieużytkowany		poł. XIX w., przebud.	
285.	LUTYNIA	LODOWNIA – PIWNICA w parku		2 poł. XIX w.	
286.	LUTYNIA	PARK DWORSKI		poł. XIX w.,	
287.	LUTYNIA	BRAMA WJAZDOWA I OGRODZENIE PRZED WJAZDEM NA DZIEDZINIEC		4 ćw. XIX w.	
288.	LUTYNIA	STAJNIA KONI HODOWLANYCH, ob. budynek inwentarski		4 ćw. XIX w.	
289.	LUTYNIA	OBORA FOLWARCZNA		1915 r.	
290.	LUTYNIA	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	naprzeciw nr 34, 35	przed 1911 r.; przebud.	
291.	LUTYNIA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ob. dom	nr 18	1.10 XX w.	
292.	LUTYNIA	PLEBANIA	nr 23	1935 r.	
293.	LUTYNIA	BUDYNEK GOSPODARCZY w zagrodzie plebańskiej	nr 23	1 ćw. XX w.	
294.	LUTYNIA	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. WNIEBOWZWIĘCIA NMP		1801 lub 1802 r.	1206/A 02.09.1970
295.	LUTYNIA	MUR OGRODZENIOWY CMENTARZA PRZYKOŚCIELNEGO		1 poł. XIX w. i 1 ćw. XX w.	
296.	LUTYNIA	BUDYNEK KATOLICKIEGO STOWARZYSZENIA MŁODZIEŻY, ORGANISTÓWKA	nr 24	ok. 1900 r. przebud.	
297.	LUTYNIA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ob. dom	nr 26	XIX/XX w., przebud.	
298.	LUTYNIA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ob. dom	nr 27	XIX/XX w., przebud.	
299.	LUTYNIA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH – OŚMIORAK, ob. dom	nr 28	4 ćw. XIX w., przebud.	
300.	LUTYNIA	FIGURA PRZYDROŻNA NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY NIEPOKALANIE PO CZĘTEJ	w sąsiedztwie domu 28b	4 ćw. XIX w., przebud.	
301.	LUTYNIA	CMENTARZ PARAFIALNY		poł. XIX w. (?)	
302.	LUTYNIA	OGRODZENIE CMENTARZA PARAFIALNEGO		3 ćw. XIX w., przebud.	
303.	POLSKIE OLĘDRY	DOM	nr 1	1914 r.	
304.	POLSKIE OLĘDRY	WIATRAK – KOŹŁAK, ob. nieużytkowany	w pobliżu nr 1	1874 r. przeniesiony ok. 1900 r.	
305.	POLSKIE OLĘDRY	STODOŁA	nr 4	1 ćw. XX w.	
306.	POLSKIE OLĘDRY	CHLEW	nr 12	1932 r.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

307.	POLSKIE OŁĘDRY	SZKOŁA	nr 19	1903-1904 r.	
308.	POLSKIE OŁĘDRY	DOM	nr 33	ok. 1900 r.	
309.	POLSKIE OŁĘDRY	DOM	nr 49	1895 r.	
310.	POLSKIE OŁĘDRY	DOM	nr 53	ok. 1920 r.	
311.	POLSKIE OŁĘDRY	DOM	nr 58	ok. 1901 r.	
312.	POLSKIE OŁĘDRY	DOM	nr 59	ok. 1910 r.	
313.	POLSKIE OŁĘDRY	DOM	nr 65	1923 r.	
314.	RUDA	BUDYNEK INWENTARSKI folwarczny		1 ćw. XX w., przebud.	
315.	STRZYŻEW	DOM	nr 1	1 ćw. XX w.	
316.	STRZYŻEW	DOM	nr 2	1 ćw. XX w.	
317.	STRZYŻEW	OBORA	nr 22	XIX/XX w.	
318.	STRZYŻEW	DOM	nr 29	pocz. XX w.	
319.	STRZYŻEW	DOM	nr 31	ok. 1920 r.	
320.	STRZYŻEW	KATOLICKA SZKOŁA LUDOWA, później szkoła, ob. dom i sklep	nr 41	ok. 1900 r.	
321.	STRZYŻEW	BUDYNEK GOSPODARCZY przy szkole	nr 41	1 ćw. XX w.	
322.	STRZYŻEW	DOM	nr 43	ok. 1910 r.	
323.	STRZYŻEW	OBORA	nr 48	1912 r.	

Zabytki w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych

Gminna ewidencja zabytków archeologicznych dla gminy Dobrzyca założona została w latach 2012-2013

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Lp.	Miejscowość	Adres	Zespół NR	Funkcja	Chronologia/Kultura
1.	STRZYŻEW	64-34/53	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO ŚREDNIOWIECZA
2.	STRZYŻEW	64-34/54	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO ŚREDNIOWIECZA (III OKR.)
3.	STRZYŻEW	64-34/55	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO (III OKR.) I PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
4.	STRZYŻEW	64-34/56	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO I PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
5.	STRZYŻEW	64-34/57	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
6.	STRZYŻEW	64-34/58	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
7.	STRZYŻEW	64-34/34	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO ŚREDNIOWIECZA
8.	STRZYŻEW	64-34/35	III	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
9.	STRZYŻEW	64-34/51	III	PUNKT OSADNICZY	XV-XVI W.
10.	STRZYŻEW	64-34/52	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO ŚREDNIOWIECZA (III OKR.)

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

					OKR.)
11.	STRZYŻEW	64-34/31	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
12.	STRZYŻEW	64-34/32	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA/NOWOŻYTNY
13.	STRZYŻEW	64-34/33	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO I PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
14.	DOBRZYCA	64-34/36	III	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA (POWR), OKRES W CZESNEGO (III OKR.) I PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
15.	DOBRZYCA	64-34/37	III	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
16.	DOBRZYCA	64-34/38	III	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
17.	DOBRZYCA	64-34/50	III	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
18.	LUTYNIA	64-34/16	X	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
19.	LUTYNIA	64-34/17	X	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO ŚREDNIOWIECZA
20.	LUTYNIA	64-34/18	X	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
21.	LUTYNIA	64-34/19	X	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
22.	LUTYNIA	64-34/20	X	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
23.	LUTYNIA	64-34/21	X	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO I PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
24.	LUTYNIA	64-34/22	X	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
25.	LUTYNIA	64-34/29	X	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/ OKRES W CZESNEGO ŚREDNIOWIECZA/XIV – XV W.
26.	LUTYNIA	64-34/30	X	PUNKT OSADNICZY	KULTURA ŁUŻYCKA (IV-V EB)
27.	FABIAŃÓW	64-34/23	X	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/ OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
28.	FABIAŃÓW	64-34/25	X	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/ OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
29.	OLEŚIE	64-34/49	-	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/ OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA/NOWOŻYTNY
30.	SOŚNICA	64-34/45	XIV	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
31.	FABIAŃÓW	64-34/46	XIV	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA (?)
32.	SOŚNICA	64-35/21	XIV	PUNKT OSADNICZY	NIEOKRESŁONA
33.	SOŚNICA	64-35/22	XIV	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO ŚREDNIOWIECZA
34.	SOŚNICA	64-35/23	XIV	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO ŚREDNIOWIECZA
35.	SOŚNICA	64-35/10	XIV	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
36.	SOŚNICA	64-35/8	XIV	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO ŚREDNIOWIECZA
37.	SOŚNICA	64-35/9	XIV	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO ŚREDNIOWIECZA (III OKR.)
38.	SOŚNICA	64-35/4	XIV	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
39.	SOŚNICA	64-35/3	XIV	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
40.	SOŚNICZKA	64-34/44	-	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
41.	LUTYNIA	64-34/13	XI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/OKRES W CZESNEGO (III OKR.) I PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
42.	LUTYNIA	64-34/14	XI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/ OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA/NOWOŻYTNY
43.	LUTYNIA	64-34/15	XI	PUNKT OSADNICZY	OKRES W CZESNEGO (III OKR.) I PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
44.	LUTYNIA	64-34/8	XI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
45.	LUTYNIA	64-34/9	XI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
46.	LUTYNIA	64-34/10	XI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

					OKRES Wczesnego Średniowiecza
47.	LUTYNIA	64-34/11	XI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
48.	LUTYNIA	64-34/12	XI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
49.	LUTYNIA	64-34/6	XI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
50.	LUTYNIA	64-34/5	XI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
51.	LUTYNIA	64-34/7	XI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
52.	FABIANÓW	64-34/27	XII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/ OKRES Późnego Średniowiecza/Nowożytny
53.	FABIANÓW	64-34/28	XII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA GROBÓW KŁOSZOWYCH (Wczesny i Środkowy Okres Lateński)/Okres Późnego Średniowiecza/Nowożytny
54.	FABIANÓW	64-34/47	XII	PUNKT OSADNICZY	XIII-XV W.
55.	FABIANÓW	64-34/48	XII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
56.	FABIANÓW	64-34/24	XII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
57.	FABIANÓW	64-34/26	XII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
58.	FABIANÓW	64-35/2	XII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
59.	DOBRZYCA	64-34/39	-	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
60.	DOBRZYCA	64-34/40	VI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
61.	DOBRZYCA	64-34/41	VI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
62.	DOBRZYCA	64-34/42	VI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
63.	DOBRZYCA	64-34/43	VI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA /OKRES Późnego Średniowiecza
64.	DOBRZYCA	64-34/59	V	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
65.	DOBRZYCA	64-34/60	V	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza
66.	DOBRZYCA	64-34/61	V	PUNKT OSADNICZY	OKRES Nowożytny (XVI-XVII W.)
67.	DOBRZYCA	64-34/62	V	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
68.	DOBRZYCA	64-34/63	V	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza
69.	DOBRZYCA	64-34/64	V	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
70.	DOBRZYCA	64-34/65	V	PUNKT OSADNICZY	XIV-XV W.
71.	DOBRZYCA	64-34/66	V	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
72.	DOBRZYCA	64-34	XXIII	STREFA Ścisłej Ochrony Konservatorskiej Układu Urbanistycznego z Historyczną Zabudową	OKRES Średniowiecza i Nowożytny
73.	FABIANÓW	64-34/1	XIII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza/Nowożytny
74.	FABIANÓW	64-34/2	XIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Łużycka (EB – OKR. HALSZTACKI)/OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza
75.	FABIANÓW	64-34/3	XIII	PUNKT OSADNICZY	NEOLIT/Wczesna Epoka Brązu/KULTURA Łużycka (OKR. LATEŃSKI)/KULTURA PRZEWORSKA
76.	FABIANÓW	64-34/4	XIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/ OKRES Późnego Średniowiecza/Nowożytny
77.	FABIANÓW	64-35/28	XIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Łużycka
78.	FABIANÓW	64-35/29	XIII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

79.	FABIANÓW	64-35/26	XIII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
80.	FABIANÓW	64-35/27	XIII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza (III okr.)
81.	FABIANÓW	64-35/7	XIII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
82.	FABIANÓW	64-35/1	XIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Łużycka
83.	SOSNICA	64-35/30	XIII	OSADA	OKRES Wczesnego Średniowiecza
84.	IZBICZNO	65-34/22	-	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
85.	TRZEBOWA	65-34/32	XX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
86.	TRZEBOWA	65-34/33	XX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza
87.	TRZEBOWA	65-34/28	XX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza i Nowożytny
88.	TRZEBOWA	65-34/29	XX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza
89.	TRZEBOWA	65-34/30	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Przeworska/OKRES Wczesnego Średniowiecza
90.	TRZEBOWA	65-34/31	XX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza
91.	TRZEBOWA	65-35/67	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Łużycka/OKRES Późnego Średniowiecza
92.	TRZEBOWA	65-35/50	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Przeworska/OKRES Późnego Średniowiecza
93.	TRZEBOWA	65-35/66	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Przeworska
94.	TRZEBOWA	65-35/48	XX	PUNKT OSADNICZY	NIEOKREŚLONA
95.	TRZEBOWA	65-35/49	XX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
96.	TRZEBOWA	65-35/14	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Łużycka (HD)
97.	KARMINIEC	65-34/23	XX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
98.	KARMIN I	65-35/61	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Przeworska
99.	KARMIN I	65-35/62	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Przeworska
100.	KARMIN I	65-35/63	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Przeworska
101.	KARMIN I	65-35/64	XX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
102.	KARMIN I	65-35/65	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Przeworska/OKRES Średniowiecza
103.	KARMIN I	65-35/70	XX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
104.	KARMIN I	65-35/71	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Przeworska
105.	KARMIN I	65-35/81	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Przeworska
106.	KARMIN I	65-35/51	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Przeworska
107.	KARMIN I	65-35/52	XX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA Przeworska
108.	KARMIN I	65-35/53	XX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
109.	STRZYŻEW	63-34/88	II	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza i Nowożytny
110.	STRZYŻEW	63-34/87	II	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
111.	STRZYŻEW	63-34/84	II	PUNKT OSADNICZY	Wczesna Epoka Brązu/Kultura Łużycka/OKRES Późnego Średniowiecza i Nowożytny
112.	STRZYŻEW	63-34/86	II	PUNKT OSADNICZY	Epoka Kamienia/Kultura Przeworska/OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza
113.	STRZYŻEW	63-34/83	II	PUNKT OSADNICZY	Schyłkowy Neolit/OKRES Późnego Średniowiecza i Nowożytny
114.	STRZYŻEW	63-34/71	IX	PUNKT OSADNICZY	Wczesna Epoka Brązu/Kultura Łużycka
115.	STRZYŻEW	63-34/70	IX	PUNKT OSADNICZY OSADA	Schyłkowy Neolit/OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza i Nowożytny

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

					KULTURA LUZYCKA
116.	LUTYNIA	63-34/76	VIII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza / Nowożytny
117.	LUTYNIA	63-34/75	VIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA LUZYCKA/KULTURA PRZEWORSKA/OKRES Późnego Średniowiecza i Nowożytny
118.	LUTYNIA	63-34/69	VIII	PUNKT OSADNICZY OSADA	KULTURA LUZYCKA (?)/OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza KULTURA PRZEWORSKA
119.	LUTYNIA	63-34/74	VIII	PUNKT OSADNICZY OSADA	KULTURA PUCHARÓW LEJKOWATYCH/OKRES Późnego Średniowiecza i Nowożytny KULTURA PRZEWORSKA
120.	KARMIN II	65-35/85	XVIII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Średniowiecza (XIII-XIV W.)
121.	KARMIN II	65-35/56	XVIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/OKRES Średniowiecza (XIV-XV W.)
122.	KARMIN II	65-35/57	XVIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
123.	KARMIN II	65-35/58	XVIII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
124.	KARMIN I	65-35/60	XVIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
125.	KARMIN I	65-35/80	XVIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/OKRES Średniowiecza (XIV-XV W.)
126.	KARMIN I	65-35/82	XVIII	PUNKT OSADNICZY	NIEOKREŚLONA
127.	KARMIN I	65-35/83	XVIII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
128.	KARMIN I	65-35/84	XVIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
129.	GUSTAWÓW	65-35/54	XVIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
130.	KARMIN I	65-35/59	XVIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/OKRES Średniowiecza
131.	KARMIN II	64-35/18	XVIII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA LUZYCKA
132.	KARMIN II	65-35/86	XIX	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/OKRES Średniowiecza (XIII-XIV W.)
133.	KARMIN II	64-35/42	XIX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
134.	KARMIN II	64-35/41	XIX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
135.	KARMIN II	64-35/43	XIX	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
136.	KARMIN II (STANOWISKO WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW)	64-35/44	XIX	GRODZISKO	OKRES Wczesnego Średniowiecza
137.	GALEW	63-34/82	I	PUNKT OSADNICZY	NIEOKREŚLONA
138.	GALEW	63-33/67	I	PUNKT OSADNICZY	KULTURA LUZYCKA/OKRES Wpływów Rzymskich
139.	GALEW	63-33/66	I	PUNKT OSADNICZY	KULTURA LUZYCKA
140.	GALEW	63-33/65	I	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza i Nowożytny
141.	GALEW	63-33/46	I	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza/Nowożytny
142.	TRZEBOWA	65-35/15	XXII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA LUZYCKA
143.	KARMIN II	65-35/72	XXII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza (III OKR.)
144.	KARMIN II	65-35/73	XXII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Średniowiecza (XV W.)
145.	KARMIN II	65-35/74	XXII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Średniowiecza
146.	KARMIN II	65-35/75	XXII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
147.	KARMIN II	65-35/76	XXII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Średniowiecza

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

148.	KARMIN II	65-35/77	XXII	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
149.	KARMIN II	65-35/78	XXI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego (I okr.) i Późnego Średniowiecza
150.	KARMIN II	65-35/79	XXI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA
151.	SOŚNICA	64-35/36	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
152.	SOŚNICA	64-35/37	XVII	CMENTARZYSKO	KULTURA LUZYCKA (HD)
153.	SOŚNICA	64-35/34	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
154.	SOŚNICA	64-35/35	XVII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA (Późny okr. Rzymski)/OKRES Późnego Średniowiecza
155.	KARMIN II	64-35/40	XVII	OSADA	KULTURA PRZEWORSKA (OKR. RZYMSKI)
156.	SOŚNICA	64-35/11	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
157.	KARMIN II	64-35/45	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza
158.	KARMIN II	64-35/46	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
159.	CZARNUSZKA	64-35/54	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
160.	CZARNUSZKA	64-35/55	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
161.	CZARNUSZKA	64-35/56	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
162.	CZARNUSZKA	64-35/57	XVII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA/OKRES Wczesnego Średniowiecza (I okr.)
163.	CZARNUSZKA	64-35/58	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza (III okr.)
164.	CZARNUSZKA	64-35/52	XVII	OSADA	OKRES Wczesnego Średniowiecza
165.	CZARNUSZKA	64-35/53	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
166.	CZARNUSZKA	64-35/51	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
167.	CZARNUSZKA	64-35/50	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza (III okr.)/ XVII w. (SZELĄG LITEWSKI JANA KAZIMIERZA)
168.	CZARNUSZKA	64-35/49	XVII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA (OKR. RZYMSKI)/OKRES Wczesnego Średniowiecza
169.	CZARNUSZKA (STANOWISKO WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW)	64-35/48	XVII	PUNKT OSADNICZY (KOPIEC)	OKRES Wczesnego Średniowiecza
170.	CZARNUSZKA	64-35/47	XVII	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA (OKR. RZYMSKI)
171.	CZARNUSZKA	64-35/38	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
172.	CZARNUSZKA	64-35/39	XVII	PUNKT OSADNICZY	OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
173.	SOŚNICA	64-35/32	XV	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA (OKR. RZYMSKI)
174.	SOŚNICA	64-35/33	XV	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza (III okr.)
175.	SOŚNICA	64-35/31	XV	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
176.	SOŚNICA	64-35/6	XV	CMENTARZYSKO PUNKT OSADNICZY	KULTURA POMORSKA (HD) OKRES PÓZNEGO ŚREDNIOWIECZA
177.	SOŚNICA	64-35/5	XV	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
178.	SOŚNICA	64-35/20	XVI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza (I okr.)
179.	SOŚNICA	64-35/14	XVI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
180.	SOŚNICA	64-35/15	XVI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza
181.	SOŚNICA	64-35/12	XVI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza
182.	SOŚNICA	64-35/13	XVI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA POMORSKA/OKRES Wczesnego

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

					SREDNIOWIECZA
183.	KARMIN II	64-35/19	XVI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza (III okr.)
184.	KARMIN II	64-35/17	XVI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego i Późnego Średniowiecza
185.	KARMIN II	64-35/16	XVI	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PRZEWORSKA (OKR. RZYMSKI)/OKRES Wczesnego Średniowiecza
186.	GUSTAWÓW	65-35/55	XVI	PUNKT OSADNICZY	OKRES Późnego Średniowiecza
187.	TRZEBIN	64-33/44	-	PUNKT OSADNICZY	OKRES Średniowiecza i Nowożytny (XVI-XVIII w.)
188.	GALEW	64-33/53	IV	PUNKT OSADNICZY	OKRES Średniowiecza
189.	GALEW	64-33/50	IV	PUNKT OSADNICZY	OKRES Wczesnego Średniowiecza
190.	LUTYNIA (STANOWISKO WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW)	64-34/67	-	GRODZISKO	Wczesne Średniowiecze
191.	POLSKIE OLEDRY	64-33/45	VII	PUNKT OSADNICZY	OKRES Średniowiecza
192.	POLSKIE OLEDRY	64-33/46	VII	PUNKT OSADNICZY	PRZEŁOM EPOKI KAMIENIA I Wczesnej EPOKI BRĄZU
193.	POLSKIE OLEDRY	64-33/47	VII	PUNKT OSADNICZY	PRZEŁOM EPOKI KAMIENIA I Wczesnej EPOKI BRĄZU
194.	POLSKIE OLEDRY	64-33/48	VII	PUNKT OSADNICZY	PRZEŁOM EPOKI KAMIENIA I Wczesnej EPOKI BRĄZU/OKRES NOWOŻYTNY

OBIEKTY W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH BEZ OKREŚLONEJ DOKŁADNIE LOKALIZACJI

195.	DOBRZYCA	64-34/72	-	PUNKT OSADNICZY	IMPORT RZYMSKI (MONETY)
196.	DOBRZYCA	64-34/71	-	PUNKT OSADNICZY	KULTURA ŁUŻYCKA (III OKR. EB)
197.	DOBRZYCA	64-34/70	-	PUNKT OSADNICZY	KULTURA ŁUŻYCKA (OKR. HALSZTACKI)
198.	DOBRZYCA	64-34/69	-	PUNKT OSADNICZY	NEOLIT
199.	LUTYNIA	64-34/76	-	PUNKT OSADNICZY	KULTURA ŁUŻYCKA (OKR. HALSZTACKI)
200.	LUTYNIA	64-34/68	-	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PUCHARÓW LEJKOWATYCH (STARSZE FAZY)
201.	SOSNICA	64-35/82	-	PUNKT OSADNICZY	KULTURA PUCHARÓW LEJKOWATYCH
202.	SOSNICA	64-35/81	-	CMENTARZYSKO	KULTURA ŁUŻYCKA (IV EB)
203.	TRZEBIN	64-34/73	-	PUNKT OSADNICZY	KULTURA ŁUŻYCKA (OKR. HALSZTACKI)
204.	GALEW	64-34/75	-	PUNKT OSADNICZY	NEOLIT
205.	IZBICZNO	64-34/74	-	PUNKT OSADNICZY	NEOLIT/Wczesna EPOKA BRĄZU

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**Zabytki stanowiące własność gminy**

Obiekt	Sposób użytkowania	Stan zachowania	Planowane działania przy obiekcie w latach 2017-2020
Dwór w Sośnicy	Obiekt użyteczności publicznej o funkcjach społeczno-kulturalnych	Obiekt po przeprowadzonym w latach 2015-2016 kapitalnym remoncie wraz ze zmianą sposobu użytkowania z dawnej Szkoły Podstawowej na Dzienny Dom Senior-Wigor w parterze oraz Szkolne schronisko Młodzieżowe na piętrze. Obecny stan techniczny obiektu bardzo dobry bez potrzeby przeprowadzania znaczących prac o charakterze remontowo-konserwatorskim.	Zagospodarowanie terenu wokół obiektu i adaptacja obiektów towarzyszących.
Zespół dworsko-parkowy w Trzebinie	Obiekt użyteczności publicznej o funkcjach społeczno-kulturalnych	Stan techniczny obiektu należy ocenić jako dostateczny z uwagi na miejscowe zawilgocenia ścian piwnic i zużycie substancji materiałowej w obrębie dachu. Pierwotny teren parku zachowany w stanie szczątkowym, pozbawiony obecnie zabytkowego charakteru o cechach reprezentacyjno-rekreacyjnych.	Remont Zespołu dworsko-parkowego w Trzebinie.

OCENA STANU DZIEDZISTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROZEŃ

Z pewnością największą wartość zabytkową na terenie gminy Dobrzyca posiada zespół pałacowo-parkowy w Dobrzycy, który ze względu na bardzo dobry stan zachowania oraz ściśle powiązanie przestrzenne z historycznym układem urbanistycznym Dobrzycy stanowi bardzo cenny obiekt w skali Polski. Wobec zachowanych szczególnych walorów ww. zespołu zabudowy należy czynić szczególne starania w sprawie jego ochrony oraz ochrony jego otoczenia oraz podejmować wszelkie możliwe działania przyczyniające się do jego uatrakcyjnienia i podnoszące walory krajobrazowe w obrębie całego miasta Dobrzyca.

W obrębie samej Dobrzycy usytuowanych jest również wiele cennych obiektów dopełniających wyżej wymienione założenie przestrzenne. Są to m.in. drewniany kościół pw. św. Tekli usytuowany przy rynku, który wraz z kościołem pw. Marii Magdaleny w Sośnicy stanowi przykład XVIII-wiecznych drewnianych świątyni, których tradycja budowy sięga okresu średniowiecza. Również XIX-wieczny zbór ewangelicki (obecnie kościół rzymskokatolicki) wraz ze z podobnym obiektem w Koźmińcu ukazują historyczne przemiany regionu i wzrost w XIX wieku wyznawców religii protestanckiej.

Poza klasycystycznym pałacem w Dobrzycy w obrębie gminy można zaobserwować wiele realizacji architektonicznych o odmiennej funkcji lecz o tożsamej stylistyce tj. kościoły w Lutyni i Karminie i dwór szlachecki w Sośnicy. Zachowane na terenie gminy zabytkowe obiekty z wieku XIX dają doskonałą możliwość porównania zmian w gustach i stylistyce kolejnej epok. Wzajemne zestawienie pałacu w Dobrzycy z pałacem w Fabianowie lub dworu w Sośnicy z dworami w Trzebinie, Trzebowej, Karminie i Czarnuszcze. Wzmiankowane obiekty choć w różnym stanie zachowania stanowią znamienne i bardzo istotny składnik materialnych dóbr kultury w obrębie gminy.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

Niemniej istotną częścią zespołów rezydencjonalnych oprócz dworów są parki krajobrazowe zakładane na przestrzeni XIX i XX wieku. W programie przestrzennym parków wykorzystywano naturalne walory ukształtowania terenu lub istniejące cieki wodne z odpowiednio zakomponowanymi elementami zieleni.

Podobnie ścisły związek z reprezentacyjnymi założeniami dworskimi lub pałacowymi mają usytuowane w pobliżu założenia folwarczne z szeregiem obiektów gospodarczych posiadających wiele cech architektoniczny nie spotykanych w tego typu zabudowie po połowie XX wieku.

Większość historycznych budynków mieszkalnych sytuuje się w obrębie zagród, najczęściej kalenicowo w stosunku do drogi. Nie przetrwały do dnia dzisiejszego domy rozplanowane w oparciu o wcześniejszy, charakterystyczny, szczytowy układ ustawienia budynków. Liczne reprezentowana jest typowa, międzywojenna, murowana zabudowa zagrodowa stopniowa w poł. XX w. wypierana jest przez współczesne budownictwo jednorodzinne, często nie nawiązujące lokalizacją ani formą czy gabarytami do tradycyjnej.

Niestety zachowały się na obszarze gminy jedynie nieliczne relikty popularnego wcześniej młynarstwa, znajdującego korzystne warunki terenowe dla pracy wiatraków (wiatraki-koźlaki w Polskich Olędрах i Sośnicze).

Charakterystycznym elementem dziedzictwa kulturowego gminy Dobrzyca są również zachowane obiekty archeologiczne posiadające własną formę krajobrazową, które skupione są wzdłuż rzeki Lutyni i mogą tworzyć podstawę do realizacji ścieżki edukacyjno-rekreacyjnej śladem najdawniejszego osadnictwa na tych terenach.

Większym przemianom nie uległy od XIX stulecia planistyczne rozwiązania poszczególnych miejscowości na terenie gminy Dobrzyca oraz system dróg je łączących. Usytuowanie poszczególnych wsi obrazuje poukładanie parcelacji gruntów rolnych, przeprowadzoną na terenach zaboru pruskiego w I. poł XIX w. W większości są to słabo rozbudowane schematy planistyczne, zarówno wsi macierzystych jak i prostych, rządowych kolonii liniowych, wydzielonych z terenów dawnych dominiów. Wsie macierzyste ze starymi założeniami rezydencjonalnymi uzyskały w procesie parcelacji i separacji gruntów chłopskich, charakter wsi folwarcznych, z kompleksem dworskim lub folwarcznym usytuowanym na końcu wsi, do których przylega zabudowa zagrodowa, rozplanowana na schemacie prostych, liniowych rzędówek (Galew, Lutynia, Fabianów, Sośnica, Trzebin, Czarnuszka, Trzebowa, Karmin).

Typowymi wsiami folwarcznymi, z XIX-wiecznym schematem rozplanowania w typie charakterystycznych rzędówek ulicowych są wsie Izbiczno, Koźminiec, Polskie Olędry, Karminek, Strzyżew, Sośniczka).

Z powyżej scharakteryzowanego stanu zachowania obiektów zabytkowych w gminie Dobrzyca - ukazujących historię tych okolic i stanowiących o obecnym potencjale zabytkowym gminy - można stworzyć w podstawę do promocji gminy w oparciu o system informacji turystycznej i programu promocji opartego na wyżej wymienionych obiektach dziedzictwa kulturowego.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>Lokalizacja na terenie gminy bardzo cennego zespołu pałacowego w Dobrzycy o znaczących w skali kraju walorach pozwalających na pretendowanie do uzyskania statutu Pomnika Historii na podstawie specjalnego rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej</p> <p>Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznach na zadania związane z opieką nad zabytkami i rewaloryzacja zabytkowych przestrzeni.</p>	<p>Nie podejmowanie przez właścicieli koniecznych remontów budynków zabytkowych lub inwestycje związane z ich przekształceniem powodującym utratę cech zabytkowych (rozbudowy, przebudowy, nadbudowy)</p> <p>Brak zabiegów porządkowych i pielęgnacyjnych na terenach parków dworskich lub cmentarzy</p>

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

<p>Podtrzymywanie pozytywnego wizerunku gminy jako szanującej swoją przeszłość, dorobek artystyczny przeszłych pokoleń oraz ich dziedzictwo. Duma z właściwości dziedzictwa kulturowego gminy.</p> <p>Wzmacnianie wśród mieszkańców świadomości i tożsamości związanej z tzw. „małą ojczyzną” i jej walorami.</p> <p>Rozwój turystyki i związane z tym dochody dla gminy oraz możliwość zwiększania miejsc pracy</p> <p>Przekazywanie przyszłym pokoleniom przykładu z dbania i jednocześnie rozwijania dziedzictwa kulturowego</p>	<p>Pozostawienie obiektów zabytkowych w stanie nieużytkowanym, przyspieszającym ich degradację</p> <p>Nadmierny ruch samochodowy zwłaszcza, samochodów ciężarowych przebiegający przez centrum miejscowości usytuowanych wzdłuż istotnych dla komunikacji samochodowej dróg</p> <p>Zjawisko docieplania elewacji historycznych obiektów z zachowanym detalem architektonicznym (bonie, profilowane gzymsy, opaski okienne, podokienniki itp)</p> <p>Wymiana oryginalnej stolarki okiennej i drzwiowej na okna i drzwi wykonane z PCV nie pozwalające odtwarzać dawnych elementów detalu.</p> <p>Umieszczanie na budynkach objętych ochroną konserwatorską oraz w obrębie obszarów objętych ochroną konserwatorską reklam zwłaszcza o charakterze wielkoformatowym.</p> <p>Usuwanie historycznych nawierzchni z terenów zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych objętych ochroną konserwatorską.</p> <p>W odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestycje budowlane i przemysłowe; – nielegalna eksploatacja piasznic i żwirowni; – głęboka orka w obrębie pól; – działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali – wykorzystywanie ciężkiego sprzętu w rolnictwie – rozwój budownictwa na obrzeżach miast oraz budowa dróg i obwodnic, czyli te inwestycje, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.
---	---

Planowane w najbliższych latach na terenie gminy Dobrzyca inwestycje związane z pracami ziemnymi mogące nieść zagrożenie dla zabytków archeologicznych:

- Przebudowa i rozbudowa ul. Nowej w Dobrzycy
- Przebudowa drogi gminnej nr 628560P w Karminku
- Przebudowa drogi gminnej Gustawów – Karminiec

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

- Przebudowa drogi gminnej nr 628543P w Polskich Olędрах
- Przebudowa ul. Stefańskiego, Promiennej, Różanej, Wiosny Ludów, Wrobińskiego w Dobrzycy
- Przebudowa ulic – rejon ul. Pleszewskiej
- Budowa kanalizacji deszczowej na ul. Koźlika w Dobrzycy

Inne:

- Rozbudowa i remont oczyszczalni ścieków w Dobrzycy
- Rozbudowa i remont stacji wodociągowych na terenie Gminy Dobrzyca
- Budowa kanalizacji sanitarnej w Dobrzycy – ul. Pleszewska
- Budowa kanalizacji dla miejscowości Karmin, Sośnica, Fabianów, Lutynia – poprawa infrastruktury
- Rozbudowa sieci wodociągowej Dobrzyca – Izbiczo
- Rozbudowa sieci wodociągowej w Karminku (osiedle)
- Budowa Zespołów Elektrowni Wiatrowych wraz z niezbędną infrastrukturą – budowa elektrowni wiatrowych, ze spolu linii kablowych, dróg dojazdowych, zjazdów z dróg – zadanie realizowane przez inwestora prywatnego

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawastrwien kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE**PRIORYTETY PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Ze względu na prawny obowiązek ochrony wartości społecznie istotnych, szerzenie świadomości społecznej opieka nad zabytkami będzie obszarem wewnętrznej polityki gminy, która wskazywać będzie kierunki rozwoju m.in. w oparciu o inwestycje i działania edukacyjne i promocyjne budujące aktualny i przyszły wizerunek gminy Dobrzyca w lokalnej i ponadlokalnej świadomości społecznej.

Za priorytetowe dla *gminnego programu* należy uznać cele wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, tj:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

6. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
7. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.
8. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**KIERUNKI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

CEL GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA	ZADANIE SAMORZĄDU GMINY DOBRZYCA	TERMIN WYKONANIA	PLANOWANE FINANSOWANIE
1) Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.	<p>a) Bieżące podejmowanie przez samorząd gminy Dobrzyca wszystkich przewidzianych prawem działań w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w celu dostosowania prawa miejscowego do systemu zadań strategicznych wynikających koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.</p> <p>b) Wypracowanie metod współpracy samorządu z administracyjnymi organami ochrony zabytków</p>	<p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p>	<p>działania własne gminy</p> <p>działania własne gminy</p>
2) Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.	<p>a) W przypadku wszelkich opracowywanych dla terenu gminy Dobrzyca dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe gminy Dobrzyca zobowiązują się na bieżąco uwzględniać ochronę zabytków nieruchomych tj. obiektów architektonicznych, cmentarzy, parków, kapliczek, grobowców itp. ujętych w gminnej ewidencji zabytków dla gminy Dobrzyca.</p> <p>b) W przypadku wszelkich opracowywanych dla terenu gminy Dobrzyca dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe gminy Dobrzyca zobowiązują się na bieżąco uwzględniać zasady ochrony odnoszące się do wszelkich stref ochrony konserwatorskiej, w tym stref występowania stanowisk archeologicznych.</p>	<p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p>	<p>działania własne gminy</p> <p>działania własne gminy</p>

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

	<p>c) W przypadku wszelkich opracowywanych dla terenu gminy Dobrzyca dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe Gminy Dobrzyca zobowiązują się na bieżąco uwzględnić zasady ochrony odnoszące się do wszelkich stref ochrony przyrody.</p>	2017-2020	działania własne gminy
	<p>d) W odniesieniu do wszelkich opracowywanych dla terenu gminy Dobrzyca dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe gminy Dobrzyca zobowiązują się do wprowadzenia zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologiczne go dziedzictwa kulturalnego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz innych obszarów chronionych – tj. historycznych układów urbanistycznych, układów ruralistycznych, zespołów dworsko-parkowych, zabytkowych cmentarzy oraz obiektów wpisanych do rejestru i ujętych w ewidencji zabytków – o następującej treści: „Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.”</p>	2017-2020	działania własne gminy
	<p>e) Wprowadzenie powyższych zadań do poszczególnych polityk sektorowych prowadzonych przez samorząd gminy Dobrzyca.</p>	2017-2020	działania własne gminy
3) Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	<p>a) Sporządzenie wykazu zabytków w szczególności zaniedbanych.</p> <p>b) W porozumieniu z właścicielami zaniedbanych obiektów zabytkowych i Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków ustalenie możliwych działań w celu doprowadzenia do poprawy ich stanu zachowania.</p>	2017 2018	działania własne gminy działania własne gminy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

	<p>c) W celu ocalenia i zachowania szczególnego rodzaju dziedzictwa pamięci, kultury i historii przesłanie przez Burmistrza Gminy Dobrzyca stosownych pism do właścicieli w wszystkich istniejących zaniedbanych cmentarzy na terenie gminy (parafie katolickie, gmina żydowska, parafia ewangelicko-augsburska) z wnioskiem o podjęcie działań mających na celu ich uporządkowanie i godne utrzymanie.</p> <p>d) Współdziałanie z właścicielami cmentarzy i parków mające na celu pomoc władz gminy w porządkowaniu ww. obiektów i terenów.</p> <p>e) W budżecie gminy Dobrzyca Rada Miejska Gminy Dobrzyca zabezpieczy określoną w stosownej uchwale wysokość środków finansowych na działania związane z opieką nad zabytkami zachowanymi na terenie Gminy Dobrzyca.</p> <p>f) Podjęcie stosownych uchwał w sprawach związanych z przydzielaniem środków na prace remontowe i konserwatorskie.</p> <p>g) W miarę możliwości organizacyjnych monitorowanie przez wybranych pracowników Urzędu Miejskiego Gminy Dobrzyca stanu zabytków i informowanie służb ochrony zabytków o wszelkich zagrożeniach wynikających ze złego sposobu użytkowania lub innych działaniach szkodzących zabytkom.</p> <p>h) Stała współpraca na poziomie planowanych inwestycji z właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych prowadząca w konsekwencji do poprawy ich stanu zachowania i utrzymania oryginalnej substancji zabytkowej w jak najlepszym stanie.</p> <p>i) W uzasadnionych przypadkach dążenie do uregulowania stanu prawnego obszarów i obiektów ważnych z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p>	<p>działania własne gminy</p> <p>działania własne gminy</p> <p>budżet gminy Dobrzyca</p> <p>działania własne gminy</p> <p>działania własne gminy</p> <p>działania własne gminy</p> <p>działania własne gminy</p>
4) Wyeksponowanie poszczególnych zabytków i walorów w krajobrazie kulturowego.	a) Złożenie przez Burmistrza Gminy Dobrzyca wniosku do Starosty Powiatu Pleszewskiego o podjęcie działań zmierzających do umieszczenia na obiektach nieruchomości wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków znaków w konwencji haskiej informujących o tym, iż zabytek podlega ochronie prawnej. <i>(art. 12 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).</i>	2017	działania własne gminy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

	<p>b) Zintegrowanie oraz uwzględnienie we wszelkich dokumentach strategicznych ochrony i należytej ekspozycji zabytków i krajobrazu kulturowego i przyrodniczego oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni.</p> <p>c) W przypadku inicjowania przez samorząd szeroko zakrojonych prac planistycznych dotyczących rewaloryzacji lub rewitalizacji ze spółów urbanistycznych na terenie gminy rozstrzygnięcie o ww. działaniach w drodze konkursów na propozycje projektowe uwzględniające historyczne wartości krajobrazu kulturowego.</p> <p>d) Sprawne i szybkie interweniowanie i powiadomianie właściwych organów w celu przeciwdziałania samowolom budowlanym.</p> <p>e) Uniemożliwienie realizacji inwestycji wpływających degradująco lub dysharmonizująco na otaczającą przestrzeń historyczną układów urbanistycznych lub ruralistycznych lub inne walory krajobrazu kulturowego. W przypadku wątpliwości poprzedzenie tego typu decyzji stosownymi analizami wykazującymi wpływ przedmiotowych inwestycji na kulturowe otoczenie.</p>	<p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p>	<p>działania własne gminy</p> <p>działania własne gminy</p> <p>działania własne gminy</p> <p>działania własne gminy</p>
<p>5) Podejmowanie działań z zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, w spieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poznanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>a) Kontynuacja ścisłej współpracy z Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy – Ze spól Palacowo-Parkowy.</p> <p>b) Przyznawanie nagrody i okolicznościowego dyplomu przez Burmistrza Gminy Dobrzyca dla właściciela najlepiej odnowionego zabytku z terenu gminy.</p> <p>c) Zorganizowanie wśród uczniów Szkół Podstawowych konkursu plastycznego mającego na celu zobrazowanie zabytków gminy, a wśród uczniów Gimnazjów konkursu wiedzy o zabytkach występujących na terenie gminy.</p> <p>d) Opracowanie na podstawie wykonanej gminnej ewidencji zabytków cyfrowej bazy danych o obiektach zabytkowych i historycznych przestrzeniach o istotnych wartościach dla lokalnego krajobrazu kulturowego i jak najszersze udostępnienie jej mieszkańcom np. poprzez wydawnictwo (broszura) lub umieszczenie ww. bazy danych na stronach internetowych Urzędu Gminy</p>	<p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p> <p>2017-2020</p>	<p>-</p> <p>budżet gminy Dobrzyca</p> <p>budżet gminy Dobrzyca</p> <p>budżet gminy Dobrzyca</p>

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

	e) Różnorodne działania mające na celu promocję w regionie i w kraju tradycji i dziedzictwa kulturowego związanego z tradycjami Ziemi Dobrzyckiej, realizacja ww. działań we współpracy z TMZD.	2017-2020	działania własne gminy
	f) Przy nadarzających się okazjach stale wykorzystywanie mediów (prasy, radio, telewizji i Internetu) do promocji i prezentacji środowiska kulturowego gminy.	2017-2020	działania własne gminy
	g) Podejmowanie w placówkach oświatowych zlokalizowanych na terenie gminy zadań związanych z szerzeniem wiedzy o dziedzictwie historycznym, kulturowym, w tym również o dziedzictwie materialnym wśród miejscowych dzieci i młodzieży. Budowanie świadomości własnych korzeni i miejsca zamieszkania oraz pewnych wartości mających w przyszłości zaprocentować dbaniem o dziedzictwo tkwiące w strukturach architektonicznych, przestrzennych i przyrodniczych gminy Dobrzyca.	2017-2020	budżet gminy Dobrzyca
6) Wsparcie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami	a) Bieżąca pomoc merytoryczna i organizacyjna pracowników Urzędu Miejskiego Gminy Dobrzyca dla właścicieli zabytków w ramach wypełniania i formułowania wniosków zmierzających do pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na remont i konserwację obiektów zabytkowych	2017-2020	działania własne gminy
	b) Wspomaganie wszelkich inicjatyw lokalnych (komitetów, stowarzyszeń) niosących ze sobą wzrost nakładów finansowych na opiekę nad zabytkami.	2017-2020	działania własne gminy
7) Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem zabytków.	a) Kontynuacja współpracy z właścicielami zabytków, sprzyjającej eliminacji sytuacji konfliktowych związanych z użytkowaniem zabytków.	2017-2020	działania własne gminy
8) Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	a) Zlecenie w ramach prac interwencyjnych we współpracy z urzędem pracy przy pielęgnacji zabytkowych parków, cmentarzy, miejsc pamięci stanowiących własność samorządową.	2017-2020	budżet gminy Dobrzyca

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020**INSTRUMENTARIUM REALIZACJI
GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

- a) W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków Burmistrz Gminy Dobrzyca planuje skorzystanie z przepisów ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 716) zwalniającej z opodatkowania obiekty mieszkalne wpisane do rejestru zabytków pod warunkiem ich właściwego użytkowania w oparciu o ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.).
- b) Zakłada się wprowadzenie ulg podatkowych dla właścicieli obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, warunkowane podjęciem działań zmierzających do zabezpieczenia lub rewitalizacji tych obiektów.
- c) Realizacja — zgodnie z ustaleniami zawartymi w gminnym programie opieki nad zabytkami dla gminy Dobrzyca — zadań Burmistrza Gminy Dobrzyca z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego w oparciu o przepisy:
- ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.);
  - ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 poz. 672);
  - ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1651 ze zm.);
  - ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r. poz. 782 ze zm.);
  - ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 poz. 778);
- d) Zakłada się stałą współpracę władz samorządowych gminy Dobrzyca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków — Delegatura w Kaliszu w odniesieniu do wszelkich działań podejmowanych przez samorząd gminy Dobrzyca a dotyczący zagadnień związanych z szeroko rozumianym dziedzictwem kulturowym występującym na obszarze gminy.
- e) W ramach organizacyjnych Urzędu Miejskiego Gminy Dobrzyca utworzony zostanie zespół koordynujący pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń gminnego programu opieki nad zabytkami. Głównym koordynatorem zespołu będzie Sławomira Malinowska. W skład zespołu wejdą osoby zajmujące w Urzędzie Miejskim Gminy Dobrzyca następujące stanowiska:
- stanowisko ds. gospodarki gruntami i ochrony środowiska
  - stanowisko ds. inwestycji i zamówień publicznych
  - stanowisko ds. komunikacji, dróg, gospodarki komunalnej i telekomunikacji
  - stanowisko ds. rolnictwa, leśnictwa i planowania przestrzennego
  - kierownik Zakładu Komunalnego Gminy Dobrzyca

**MONITORING DZIAŁANIA
GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

GINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

Proces osiągnięcia celów programu opieki nad zabytkami będzie monitorowany przez Zespół Koordynujący, poprzez analizę stopnia ich realizacji. Będzie ona obejmowała:

- a) bieżący monitoring (przynajmniej raz do roku) gminnej ewidencji zabytków, uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych.
- b) ocenę zawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych
- c) ocenę realizacji programu wdrażania tras turystyczno-edukacyjnych na terenie gminy
- d) ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków
- e) ocenę kontaktów z właścicielami obiektów, w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych
- f) stan zaawansowania realizacji zadań określonych w terminarzu realizacji zadań gminnego programu opieki nad zabytkami.

Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Burmistrza Dobrzyca po upływie 2 lat funkcjonowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Dobrzyca zakończona raportem Burmistrza przedkładanym Radzie Miejskiej Gminy Dobrzyca. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie związany m.in. z zapewnieniem właściwego użytkowania obiektów z możliwością wyeksponowania ich wartości, a także z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robot budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac jest jej zadaniem własnym.

Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robot budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków mogą ubiegać się o ich dofinansowanie ze środków m.in.:

I. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określa Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.) w art. 71-83. Szczegółowe uregulowania w tym zakresie zawiera Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 112, poz. 940 ze zm.).

Program operacyjny *DZIEDZICTWO KULTUROWE* realizowany jest w ramach corocznie ogłaszanych priorytetów.

Witryna internetowa: <http://www.mkidn.gov.pl/>

II. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu

Ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Wielkopolski. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 74 *ustawy*).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA NA LATA 2017-2020

Witryna internetowa: <http://www.poznan.wuoz.gov.pl/>

III. Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Departament Kultury

W ramach otwartego konkursu ofert na zadania publiczne Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego – ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Witryna internetowa: <http://www.bip.umww.pl/>

IV. Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

W ramach działania „*Odnowa i rozwój wsi*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Witryna internetowa: <http://www.minrol.gov.pl/>

V. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Administracji Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Wydział Funduszu Kościelnego

Dotacje udzielane na remonty i konserwacje obiektów sakralnych w zakresie wykonywania podstawowych prac zabezpieczających obiekt (bez wystroju i wyposażenia).

Witryna internetowa: <http://www.mswia.gov.pl/>

VI. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na zadania związane z ochroną i kształtowaniem przyrody.

Witryna internetowa: <http://www.nfosigw.gov.pl/>

Działania o charakterze strategicznym i ponadregionalnym mogą być na finansowanie z Funduszy Unii Europejskiej, m in.

- 1) Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), którego działalność koncentruje się na różnych dziedzinach m.in. rozwój turystyki oraz inwestycje w dziedzinie kultury.
- 2) Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, który stanowi jeden z programów operacyjnych przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W ramach programu realizowanych będzie 17 osi priorytetowych m.in. 12 – kultura i dziedzictwo kulturowe.

Wymienione źródła finansowania są wskazową dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.